

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ուչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

8296

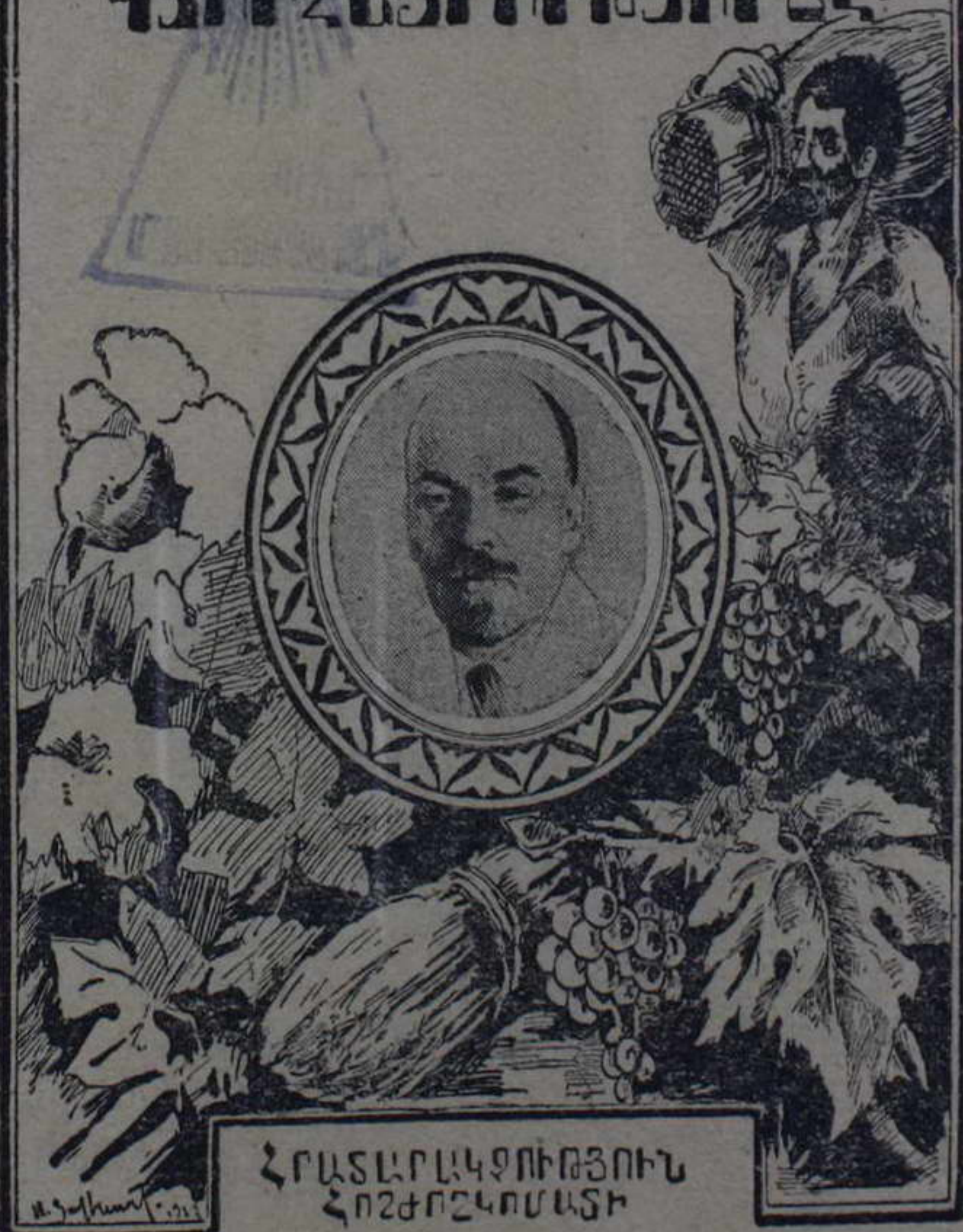
ՄՐՈՒԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈՒՆՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՔ.

— 0

ԼՆԻՒՆԸ

ՅԵՂ

ԳՅՈՒՀԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆՆԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՈՅԹՆԿՍԱՏԻ

Ա. Գոթհարտ 1917

ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՄԲ

ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՑԵՍԵԼ

«ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ԳՐԱԴԱՐՆ»-Ի

ՀԵՏԵՎՅԱԼ ԳՐՔԵՐԸ

1. Ուղեցույց անտատային աշխատավորի 50 կ.
2. Ս. Շադունց.—Մեր անելիքները (սպառված) 20 »
3. Հ. Փիրուսյան և Ա. Մելիքոսյան.—Ինչո՞ւ ձեռնտու չե դործարանում յուզ և շվեյց. սլանիր սլատրաստելը 3 »
4. Հ. Փիրուսյան.—Խոտարույթերը և նրանց մշակության յեղանակները (սպառված) 10 »
5. Խ. Ավդալբեգյան.— Հ. Խ. Ս. Հ. Հողային Որենագիրքը, բացատրական հարց ու պատասխաններով. մասն առաջին, աշխատավորական հողոգտագործության (սպառված) 40 »
6. Պ. Հեֆիսյան.—Թթևուե մշակությունը 10 »
7. Պ. Հեֆիսյան.—Շերամի վորդը, նրա կերակրելն ու խնամքը 10 »
8. Խ. Յերիցյան.—Կաթնատնտեսության գործնական ձեռնարկ, մասն առաջին (64 նկ.) 1 ո. 50 »
9. Կ. Մելիք-Շահնազարյան.—Ծխախոտի մշակությունը 20 »
10. Ս. Ֆրիդուիկ.—Տարր սպտգամ անասնապահին 20 »
11. Խ. Յերիցյան.—Սնահատակա՞ն, թե՞ կոոպ. կաթնատնտեսություն 10 »
12. Հ. Հարուսթյուն.— Բուտրա՛կ, կնքիր պայմանագիր (չափածո) 5 »
13. Մ. Թումանյան.—Շարքացանքը և նրա նշանակությունը 15 »

Ի. ԿՈՒԶՆԵՑՈՎ

~~15-843~~

A $\frac{I}{8754}$

Լ Ե Ն Ի Ն Ը

Յ Ե Վ

ԳՅՈՒՂԱՑՈՒՄԻ ԹՅՈՒՆԸ

ՀՈՂԺՈՂԿՈՍԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅՊՈՒԼԻԳՐԱՅԻ I ՏՄԱՐԱՆ
ՊԱՏ 3619 ԳՐԱՌ 234 Բ.
ՏԻՐԱԺ 3000

ԸՆԿ. ԼԵՆԻՆԻ ԶԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆ, ՈՒ ՄԱՅԸ

Վլադիմիր Իլյիչի արյունատար անոթները (այսինքն՝ յերակները, վորոնցավ արյուն և հոսում) դեռ շատ վաղուց սկսել էին կարծրանալ: Արյունատար անոթների այդ կարծրացումը տեղի յե ունենում զանազան պատճառներով. սովորաբար նա լինում է ժառանգական: Վլադիմիր Իլյիչի հայրը նույնպես հիվանդացել էր «զարկերակների կրացումով» (այդպես է կոչվում այդ հիվանդությունը) և մոտավորապես նույն այդ հասակում, ինչպես Վլադիմիր Իլյիչը, նրանից վախճանվել է: (Մայրը նույնպես հիվանդացել էր արյունատար յերակների կարծրացումով): Այսպիսով ժառանգականությունը Վլադիմիր Իլյիչին «տրամադրում էր», հող էր պատրաստում այդ հիվանդությամբ հիվանդանալու համար:

Իսկ լարված, գերմարդկային ուղեղային աշխատանքը, մշտական հուզումները ե՛լ ավելի ուժեղացրին և արագացրին հիվանդության ընթացքը:

Արյունատար անոթների այդ հիվանդությունը Վլադիմիր Իլյիչը կարող էր ստանալ շնորհիվ իր գերմարդկային աշխատանքի, ու-

ղեղի մշտական լարվածության և մշտական
հուղմունքներին:

Մեծ մտածողը և աշխատավորության ա-
ռաջնորդն իր ուղեղը յենթարկել էր «գերաշ-
խատության»:

Իսկ վերջին հարվածն ստացել էր նրանից,
վոր ուղեղի ամենակարևոր մի մասում պատ-
ուվել էր արյունատար անոթը: Այդ անոթի պատ-
տերը կարծր էյին և վոչ առաձգական: Նրանք
պատուվել էյին արյան ճնշումից, արյունը
դուրս էր յեկել և լցվել էր այդ կարևոր «կենտ-
րոնը», վորի հետևանքով Վլադիմիր Իլյիչը
կաթված ստացավ և վախճանվեց:

Բարեբախտաբար Վլադիմիր Իլյիչը մա-
հից առաջ չտանջվեց. հենց վոր արյունը թափ-
վեց ուղեղի մեջ, նա գիտակցությունը կորցր-
րեց ու այլևս գիտակցության չեկավ:

Յերբ բժիշկները հատեցին Վլադիմիր
Իլյիչի ուղեղը, ապա զարմացան վոչ թե նրա
համար, վոր նա մեռավ (ուղեղի այդպիսի ա-
նոթներով ապրել անկարելի յեր), այլ նրա
համար, վոր նա ապրել էր. ուղեղի մեծ մասը
արդեն վտանգված էր, մինչդեռ նա կարգում
էր, հետաքրքրվում էր քաղաքական գեպքե-
րով, վորսի էր գնում: Միայն Իլյիչը կարող
էր այդպես ընդունակ լինել մահի դեմ պայ-
քարելու և ուղեղի մնացորդներում պահել մըտ-

քի ամբողջ պայծառութիւնը և հետաքրքրու-
թիւնն դեպի քաղաքական բոլոր դեպքերը:

Մեր թանգագին առաջնորդը մեռավ այն
պատճառով, վոր չլինայեց իր ուժերը, ամ-
բողջ կյանքում աշխատեց, շտապեց և աշխա-
տանքի ընթացքում հանգստանալու մասին
չմտածեց:

Նա ընկավ աշխատավորութեան ազատա-
գրութեան մեծ գործի համար:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՈՒ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ԴԱՇԻՆԳԻ ՍԿԻԶԲԸ

Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը ծնվել է գյուղացիութեան ճորտութեանից, այսպէս ասած, «ազատութեանից» ինը տարի հետո:

Նա ծնվել է 1870 թ., իսկ գյուղացիների ազատութեանը տեղի յե ունեցել 1861 թ.:

Ճորտատիրութեան ժամանակ, կալվածատիրական-ցարական որենքներով գյուղացին համարվում էր ստրուկ:

Նա կալվածատեր ազնվականի սեփականութեանն էր, նրա իրը: Գյուղացիների հետ վարվում էին ինչպէս անասունի հետ: Կալվածատիրոջ քեֆն ուղած ժամանակ նրան տանում էին գոմ և մերձ ի մահ ծեծում, կամ շուկա հանում ծախում: Այն ժամանակվա լրագրներում հաճախ կարելի յեր պատահել աղբ դրած ձկան, խոզի և այլ իրերի հայտարարութեաններին հետ նաև հայտարարութեաններ այն մասին, թե ծախվում է տղամարդ, կին, աղջիկ:

Դժվար է նկարագրել այն ժամանակվա գյուղացիների դրութեանը: Կալվածատերը գյուղացու հետ վարվում էր իր քեֆն ուղածի պէս: Այդ մասին, նրան վոչ վոք վոչինչ չէր

հարցնում : Դրա համար նրան վոչ վոք չեր դա-
տում ու դատապարտում : Գյուղացին ել գան-
գատվելու տեղ չուներ :

Հաճախ գյուղացիների համբերության
բաժակը լցվում էր : Նրանք ապստամբում էին
և նույն ձևով ել վարձատրում կալվածատերե-
րին . քար ու քանդ էին անում նրանց տները ,
մորթոտում էին նրանց կանանց ու յերեխա-
ներին : Գյուղացիական ապստամբությունն ա-
ռանձնապես ուժեղ թափով բռնկվեց Յեկատե-
րինայի ժամանակ : Այդ ապստամբության գը-
լուխն էր կանգնած Յեմելյան Պուգաչևը : Նը-
րանք գրավեցին Որենբուրգը , Սամարան և
հասան Կազանին : Ցարական իշխանությունը
ճնշեց այդ ապստամբությունը և գյուղացինե-
րին անողոք կերպով պատժեց : Սակայն , վոր-
քան ել վոր ցարական իշխանությունն աշխա-
տում էր ճնշել այդ ապստամբությունները ,
այնուամենայնիվ նրանք չեյին դադարում :
1861 թ . նախորյակներին գյուղացիական հու-
զումներ տեղի էյին ունենում այնքան հաճախ ,
վոր ադատությունից առաջ վերջին տասը տա-
րում , տարեկան միջին հաշվով տեղի յեր ու-
նենում 30 ապստամբություն : Ընդհանուր ա-
պստամբության վտանգն ավելի ու ավելի յեր
սպառնալից դառնում կալվածատերերի ու ցա-
րի համար : Մորթոտվելու վախն ստիպեց նը-
րանց շտապել գյուղացիներին ազատություն

տալու: Սակայն գյուղացիներին ճորտությունից «ազատեցին» վոչ թե նրա համար, վոր կալվածատերերը և ցարական իշխանությունը վախեցան նրանց ապստամբությունից: Վոչ, նրանք սովոր եյին ապստամբությունը ճնշելու: Գյուղացիներին «ազատեցին» նաև նրա համար, վորովհետև կալվածատերերին փողեր հարկավոր:

1861 թ. նախորյակներին նրանք արդեն վատնել եյին իրենց կարողության—հողի մեծ մասը: Նրանք բանկերում գրավ եյին դրել վոչ միայն իրենց հողերը, այլ և հաճախ գյուղացիներին: Յեվ վորպեսզի նրանք իրենց վատնած փողերը կարողանան հետ ստանալ, կալվածատերերը Ալեքսանդր Ա ցարի հետ վորոշեցին ազատությունը գյուղացիներին ծախել:

Այդ բոլորից բացի, կապիտալիստներն ել պահանջում եյին, վոր գյուղացիներին ազատություն տրվի: Նրանց եժան բանվորներ եյին հարկավոր, իսկ բանվորներ կարելի յեր ձեռք բերել միայն գյուղացիներից: Դրա համար ել նրանք շահագրգռված եյին գյուղացիների ազատությամբ: Կապիտալիստներին ել հարկավոր եր գյուղացիների այնպիսի ազատություն, վորի ժամանակ նրանք ապրելու հնարավորություն չունենան:

Յեվ այդ ժամանակ մեծ թվով գյուղացիներ կգան նրանց մոտ աշխատանք խնդրելու, իսկ

կապիտալիստներն եւ նրանց հուպ կտան, այսինքն՝ ավելի եժան աշխատավարձ կնշանակեն:

1861 թ. փետրվարի 19-ին տեղի ունեցավ այն, վորին «ազատություն» են կոչում, մինչդեռ իսկապես այդ գյուղացիների նոր ճորտացում էր:

Կալվածատերերը գյուղացիներից կտրեցին այն հողերի մեծ մասը, վորոնցով ճորտատիրության ժամանակ ոգտվում էին գյուղացիները: Ետ հաճախ նրանք գյուղացու ձեռքում թողին հողի կեսը կամ մի քառորդ մասը:

Բացի դրանից, նրանք գյուղացիներին ստիպեցին վճարել իրենց ձեռքում մնացած հողի համար: Վճարը շարունակվում էր գանձվել համարյա 50 տարի, մինչև 1905 թ.: Գյուղացիները վճարեցին 2 միլիարդից ավելի նասապատերազմյան վոսկի ուլբլի, մինչդեռ նրանց ձեռքում մնացած հողն արժեր 500-600 միլիոն ուլբլի միայն:

Գյուղացիները տեսան, վոր իրենց խաբել են և հրաժարվեցին այդպիսի «ազատությունից»: Յերկու տարի շարունակ ամբողջ յերկիրը հուզվում էր, սակայն ցարական պլեան ու մտրակը հարկադրեցին գյուղացիներին ճանաչել այդ «ազատությունը»:

Յեւ այսպես, Լենինը ծնվեց ինը տարի հետո այն որից, յերբ գյուղացիներին վոչ թե ապատեցին, այլ նորից ճորտացրին: Այն ժա-

մանակ, յերբ նա մեծանում էր, յերբ նա յերեխա յեր, միլլիոնավոր գյուղացիներ տանջվում էին կալվածատիրական—ցարական բռնապետութեան տակ, միլլիոնավոր գյուղացիներ համարյա առանց հողի էին: Թեև նրանք համարվում էին ազատ, բայց և այնպես առաջվա պես կալվածատերերից հողը վարձով վերցնելով նրանց ճորտն էին դառնում:

Շատ վաղ Վլադիմիր Իլյիչը գիտակցեց, թե ինչպես ցարական իշխանութունը դաժան կերպով պատժում է նրանց բոլորին, ովքեր ցանկանում են գյուղացիներին ոգնել: Այդ բանը նա իմացավ այն ժամանակ, յերբ նրա յեղբորը՝ Ալեքսանդրին ցարը կախել տվեց, վորովհետև նա մասնակցել էր կալվածատերերի ու կապիտալիստների դեմ տեղի ունեցած հեղափոխական կռվին: Բայց յեղբոր կախելը նրան չվախեցրեց: Նա Ա7 տարեկանից, յերբ դեռ գիմնազիայում սովորում էր, սկսեց մասնակցել հեղափոխական պայքարին:

Այն ժամանակ հեղափոխականներից շատերը և առհասարակ նրանք բոլորը, ովքեր գյուղացիութեան դրութեան բարելավումն էին ցանկանում, կոչվում էին նարոդնիկներ:

Սկզբում նրանք կարծում էին, վոր բավական է, ինչպես իրենք էին ասում, գնալ «ժողովրդի մեջ»—գյուղացիների մոտ, նրանց պատմել, վոր կյանքը պիտի ուրիշ կերպ

դարձնել, և ահա գյուղացիք ամեն ինչ կհասկանան ու այն ժամանակ կարելի կլինի ստեղծել սոցիալիստական հասարակակարգ, կարելի կլինի վոչնչացնել կալվածատերերի ու ցարի բռնությունը:

Յեվ նրանք գնում էին «ժողովրդի մեջ» քարոզելու, գյուղացիությանը բացատրելու թե ի՞նչպես կարելի յե կյանքը բարելավել: Սակայն նույնիսկ նրանց խորը համոզմունքներից ու խոսքերից հոտ ել գյուղացիները չէին շարժվում, չէին ապստամբվում: Իսկ յեթե վոր և ե մի տեղում գյուղացիներն ապստամբում էին, ապա ամեն մի այդպիսի շարժում ճնշվում եր, գյուղացիներին ծեծում էին մտրակներով, իսկ նարոզնիկներին ցարական ժանդարմները հետապնդում էին, ձերբակալում, բանտարկում, աքսորում, գնդակահարում:

Այն ժամանակ «նարոզնիկներին» մի մասը կազմակերպեց «Նարոզնայա Վոլյա» կուսակցությունը, վորին մասնակցում եր նաև լենինի յեղբայրը: Նրանք մտածում էին, վոր բավական ե սպանել ցարին և նրա մինիստրներին, վոր ամեն ինչ լավ լինի: Նրանք նպատակադրվեցին վոչնչացնել տիրապետող վերի խավին: Համոզված, վոր իրենց կախաղան ե սպառնում, այնուամենայնիվ նրանք մի շարք մահափորձեր կատարեցին ցարին, նրա մինիստրներին:

րին և գլխավոր ժանդարմներին սպանելու համար:

Նրանք սպանեցին շատ մինիստրներ, նահանգապետներ ու ժանդարմներ, նրանց նույնիսկ հաջողվեց սպանել իրեն, Ալեքսանդր II ցարին, հենց նրան, վորը վոչ թե գյուղացիներին ազատեց, այլ ստրկացրեց: Բայց Ալեքսանդր II-ի տեղը բռնեց Ալեքսանդր III-ը, նրա վորդին, սպանված ժանդարմի, նահանգապետի կամ մինիստրի տեղը բռնում էր մի ուրիշ ժանդարմ, նահանգապետ և մինիստր: Ամենինչ մնաց առաջվա պես: Յեվ միայն բռնությունն էր, վոր ի պատասխան սպանությունների ավելի յեր սաստկանում:

Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը, չնայելով իր յեղբոր միջոցով շատ բան էր իմացել նարոգովուցիների անկեղծ ցանկությունների մասին ճնշված, կեղեքված ժողովրդին սգնելու համար, չնայելով, վոր հետագայում էլ նա գրնահատում էր նարոգնիկ-հեղափոխականերից շատերին, բայց և այնպես ինքը նրանց ճանապարհով չգնաց, վորովհետև նա տեսնում էր, վոր գյուղացիության համար միայնակ կռվելը դժվար է: Նրանք ցրված էին ու անկազմակերպ:

Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը յուր ուշադրությունը բանվորության վրա դարձրեց: Այդ ժամանակ Ռուսաստանում նոր էր սկսում զար-

գանալ կապիտալը: Ստեղծվում է յին Փաբրիկաներ ու գործարաններ, իսկ Փաբրիկաների ու գործարանների զարգանալու հետ առում էր նաև բանվորության թիվը:

Իսկ վո՞րտեղից Ռուսաստանում առաջ յեկավ այդ բանվոր դասակարգը:

Նա դուրս յեկավ ու զարգացավ հենց նույն գյուղացիության ծոցից:

Գյուղացիները «ազատությունից» հետո մնալով առանց հողի, գյուղում չէին կարողանում ապրել, նրանք հազարներով քաղաք էին գնում և վորպես բանվոր վարձվում Փաբրիկաներում և գործարաններում:

Իսկ քաղաքում, գործարանի մեջ կյանքը ընդունում էր, քան գյուղում: Այստեղ աշխատում էին վոչ թե միայնակ, այլ ուրիշների հետ, հարյուրավոր ու հազարավոր նման բանվորների հետ:

Բանվորներն այնպես ցրված չէին, ինչպես գյուղացիներն էին ցրված Ռուսաստանի զանազան անկյուններում: Այսպես, միայն Պետերբուրգի Պուտիլովի գործարանում 10.000 բանվոր կար: Մորոզովի մանուֆակտուրի մանվածային գործարանն ավելի շատ ուներ: Կենտրոնական քաղաքներում նրանց թիվը տասնյակ հազարների էր հասնում: Մի բանվորի կյանքը յուր ծանր պայմաններով վոչընչով չէր զանազանվում մյուս բանվորի կյանքի

պայմաններին: Այդ բոլորի շնորհիվ եւ նրանց միանում եյին ու կազմակերպւած պայքարում:

Յեւ լենինը Պետերբուրգում գնում ե բանվորական խմբակների մոտ, նրանց բացատրում ե թե ինչո՛ւ նրանց կյանքի պայմանները ծանր են. խմբակներ ե կազմակերպում, նրանց կոչ ե անում կռւել բռնակալության, կապիտալիստների և կալվածատերերի դեմ:

Միաժամանակ լենինը պայքարում եր «նարոզնիկներին» դեմ:

Նա բոլորին ապացուցում ե, վոր «նարոզնիկները» սխալվել են, նրանց առաջարկած պայքարի միջոցներով հաղթել չի կարելի, վոր իսկապես ով պայքարում ե ժողովրդի ազատության համար պիտի ուշադրություն դարձնի բանվորական շարժումներ կազմակերպելովրա: Այդ ժամանակ լենինը գրեց մի գիտական պիւբլիկացիոն — «Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում» վերնագրով, վորտեղ պարզ և վորոշակի ու թվական տվյալներով ապացուցում եր «նարոզնիկներին» սխալները:

Արդյոք այս նշանակում ե՞ր, վոր այն տարիներին լենինը գյուղացիների ծանր դրությունն անտես եր առում:

Այժմ, յուրաքանչյուր գյուղացի գիտե, վոր՝ վոչ: Լենինը գյուղացիության չեք մոռանում, նա միատեսակ կռվում եր ինչպես կապիտալիստների, այնպես և կալվածատերերի դեմ:

ԻՆՉՊԵՍ ՍՈՎՈՐԵՑ ԼԵՆԻՆԸ ԼՍԵԼ ԳՅՈՒՂԱՑԻ- ՆԵՐԻ ԶԱՅՆԸ

Ահա՛ թե ինչ ասեց Լենինի կինը՝ Նադեժդա Կոստանտինովնա Կրուպսկայան Խորհուրդների Միութենական Համագումարի նիստում Լենինի մահից հետո արտասանած իր ճառում .

«Նա Պետրոգրադում գնում էր բանվորական խմբակները . գնում էր նրանց պատմելու այն, ինչ վոր ինքը խմացել էր Մարքսից, տալու այն հարցերի պատասխանը, վորոնց նա գտել էր Մարքսի մոտ : Նա բանվորների մոտ էր գնում վոչ թե վորպես մի գոռոզ ուսուցիչ, այլ վորպես ընկեր : Յեվ վոչ միայն խոսում էր ու պատմում, այլև ուշադրությամբ լսում էր, թե ի՞նչ են ասում բանվորները : Յեվ Պետրոգրադի բանվորները նրան պատմում էին վոչ միայն Փաբրիկաների կարգ ու կանոնի մասին, վոչ միայն բանվորների ճնշված դրության մասին, այլև նրան պատմում էին նաև իրենց գյուղի մասին : Միությունների տան դահլիճում Վլադիմեր Իլյիչի դագաղի մոտ յես տեսա այն բանվորներից մեկին, վորն այդ ժամանակ յեղել էր Վլադիմեր Իլյիչի խմբակում : Նա Տուլայի նահանգի գյուղացի յեր : Յեվ ահա Տուլայի նա-

հանգի այդ գյուղացին, Սիմյանիկովի գործարանի բանվորը Վլադիմիր Իլյիչին ասում էր. «այստեղ քաղաքում—ասում էր—ինձ համար քարոզելը դժվար է. կգնամ իմ Տուլայի նահանգը և կասեմ այն բոլորը, ինչ վոր դուք ինձ ասում եք. յես կպատմեմ իմ հարազատներին, ուրիշ գյուղացիներին, նրանք ինձ կհավատան, չե՞ վոր յես նրանց եմ: Յեվ այստեղ վոչ մի ժանդարմ մեզ չի խանգարի»:

Լենինն այն ժամանակ էլ դեռ գիտեր, վոր գյուղացիությանը պիտի լսել, վոր գյուղացիությունը կգնա բանվոր դասակարգի հետեւից, բանվոր դասակարգը միշտ էլ կարող է իր հետեւից տանել ճնշվածներին, յեթե հարկ չեղած դեպքում նրան լսեն:

Նա հենց այն ժամանակ էլ տեսնում էր գյուղացիության դրության ամբողջ ծանրությունը: Ահա թե 1901 թ. նա ինչպես էր նկարագրում գյուղացիության դրությունը.

«Փյուղացու կյանքը հասցրված է ծայր ատիճանի աղքատության, նա ապրում էր անասունների հետ մեկ տեղ, հագնվում էր ցնցուտիներ, կերակրվում թալով: Փյուղացիները սոված էյին և տասնյակ հագարներով մեռնում էյին սովից ու հիվանդությունից»:

Լենինը գիտեր նաև թե ինչից են գյուղացիները տանջվում. նա գիտեր, թե վո՞րտեղ է թաղված չարիքի արմատը. գյուղացուն ճրն-

շում եր կալվածատերը, նրան շագատեցին,
ույլ ստրկացրին:

Ահա՛ թե ինչ է գրել վլադիմիր Բլյիչն այդ
առթիվ. —

«Գյուղացիներին ազատութուն տալուց
անցել է քառասուն տարի... մինչդեռ այդ իս-
կապես յեղել է գյուղացիութեանը հողից ա-
զատել. վորովհետև դարերի ընթացում գյու-
ղացիների տիրապետած հողքաժիններից ա-
հագին հողեր են կտրվել, իսկ հարյուր հազա-
րավոր գյուղացիներ միանգամայն հողագուրկ
են դարձել և ստացել են չնչին հողաքաժին:

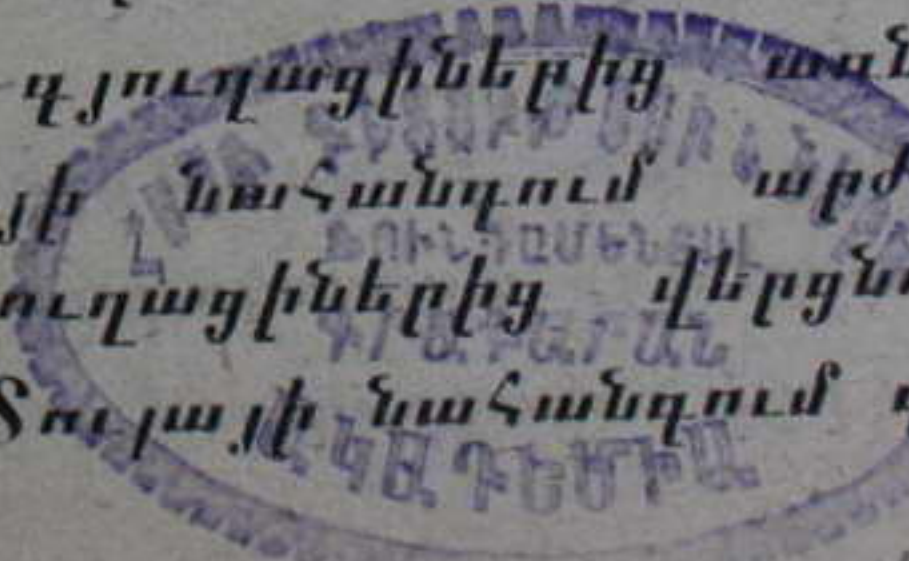
Յեվ իսկապես, գյուղացիները կողոպտ-
ված էյին կրկնապատիկ. հերի՛ք չէր վոր նրանց
հարկադրում էյին նրանց թողած և մշտնապես
նրանց տիրապետութեան տակ յեղած հողի
համար դեռ փրկագրում էլ վնարել. և փրկա-
գրման գինն էլ իսկական գներից շատ ավելի
էյին նշանակված:

Ահա վորպես որինակ, ասենք թե ինչ
արժեք մի դեսյատին հողը փրկագրման և վա-
ճառելու ժամանակ:

Պետրոգրադի նահանգում մի դեսյատին
հողն արժեք 24 ուրբլի, իսկ փրկագրման ժա-
մանակ գյուղացիներից առնում էյին 61 ու.
Մոսկվայի նահանգում արժեք 26 ուրբլի.
Իսկ գյուղացիներից վերցնում էյին 51 ու.
33 կ. Տուլայի նահանգում գնելու ժամանակ

48851

5578 H

վճարում էյին 32 ոււրլի, իսկ գյուղացիներից շորթում 50 ոււրլի:

Լենինը դեռ այն ժամանակ տեսնում էր, վոր գյուղացիների և բանվորների շահերն ընդհանուր են, վոր ինչպես գյուղացիները, այնպես և բանվորները հավասարապես ճնշված են, նրանց յերկուսի կյանքն էլ ծանր էր: Գյուղացիներին ճնշում էյին ցարն ու կալվածատերը, բանվորներին՝ ցարն ու կապիտալիստը: Ռուսաստանու՝ կալվածատերերն ու կապիտալիստները միացել էյին և միասին էլ կռվում էյին ինչպես գյուղացիների, նույնպես բանվորների դեմ: Կալվածատերերին և կապիտալիստներին էր ծառայում միայն ժանդարմերիան, վոստիկանությունը, զորքը, դտարանը, պաշտոնեյությունը: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից համարյա 25 տարի առաջ Լենինն ասել էր, վոր գյուղացիներն ու բանվորները իրենց պայքարի համար պիտի միանան:

Թեև գյուղացիների համեմատությամբ բանվորները քիչ են, բայց նրանք միացած են, տոկուն են, դիսցիպլինայի յենթարկված և սովոր են կազմակերպված պայքարելու: Գյուղացիները թեև շատ են, բայց նրանք ցրված են ու բաժան-բաժան:

Յեթե գյուղացիների բազմամիլիոն մասսան համախմբվի բանվոր դասակարգի շուրջը, վոր միացած լինելով պայքարում է կազմա-

կերպոված ձևով—ասպա նա ընդունակ կլինի իր
կռիվը մինչև վերջը տանել, չցրվել, չբաժան-
վել, հաղթվելուց հետո, յեթե գյուղացիները
միանան պրոլետարիատի պայքարին—նրանք
կարող են ճնշումներից ազատվել:

«Գյուղացիութունը ճնշումից կարող է
ազատվել միայն բանվորական շարժմանը միա-
նալով, ոգնելով բանվորությանը սոցիալիս-
տական հասարակարգի համար նրա պայքա-
րում»: Դեռ այն ժամանակ գրել է Վլադիմիր
Իլյիչ Լենինը:

ԻՆՉՊԵՍ ԼԵՆԻՆԸ 1905 Թ. ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԵՅ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԻԱՑՅԱԼ ՊԱՅԲԱՐԸ

Ռուսաստանում չկա մի աշխատավոր, վոր չգիտենա, թե Լենինը վոչ միայն ցույց է տվել կալվածատերերի ու կապիտալիստների դեմ կռվելու ճանապարհը, այլ և գործնականորեն ղեկավարել է այդ պայքարը:

Սակայն մենք քիչ գիտենք այն մասին, թե ինչպես է Լենինը նախապատրաստել այդ պայքարը, թե ինչպես նա իր ամբողջ կյանքը նվիրել է այդ գործին:

Վլադիմիր Իլյիչն իր կյանքի մեծ մասն ստիպված է յեղել անցկացնել արտասահմանում: Սիբիրի իր յեռամյա աքսորից ազատվելով, նա 1900 թ. մինչև 1905 թ. ապրել է արտասահմանում:

Կարելի չէ կարծել, վոր կտրված լինելով Ռուսաստանից, նա կարող էր կտրված լինել նաև Ռուսաստանի բանվորների ու գյուղացիների պայքարից: Մինչգեռ իրոք հակառակն է յեղել: Նա շարունակ ուշադրությամբ հետևել է, թե ինչպես է ամրանում և աճում այդ պայքարը: Բանվորական վոչ մի շարժում, վառ արտահայտված գյուղացիական վոչ մի ան-

բավականութիւնն չեր վրիպում նրա ուշադրու-
թիւնից :

Նախքան Լենինի արտասահման գնալը,
Ռուսաստանում բանվորական շարժումն ար-
դեն սկսել էր աճել: 1890-1892 թ. թ. գործա-
դուլների ալիքը բռնել էր ամբողջ Ռուսաս-
տանը. այն ժամանակ, յերբ Լենինը դեռ Սի-
բիրումն էր (1898 թ. մարտի 1-ին հ. տ.). տե-
ղի ունեցած բանվորական հեղափոխական բու-
յր առանձին խմբակների միացումը և կազմա-
կերպվեց Ռուսաստանի Սոցիալ-Դեմոկրատա-
կան կուսակցութիւնը: Այս բոլոր խոսում էր
ծավալվող պայքարի մասին:

Յեւ վաղից իր Իլյիչ Լենինն արտասահ-
մանից ղեկավարում էր այդ շարժումը:

**ԲԱՅԼՇԵՎԻԿՅԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿՍՋՄԱ-
ԿԵՐՊԱԵԼԸ ՅԵՎ ՆՐԱ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԱ-
ՑԻՆԵՐԻ ԸԱՅԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍԱՐ
ՄՂՎՈՂ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ**

Արտասահման հասնելու որից վլադիմիր
Իլյիչն իր ամբողջ ույժերը լարեց ստեղծելու
մի այնպիսի կուսակցութիւն, վորն ընդունակ
լիներ պաշտպանելու բանվորների և գյուղացի-
ների շահերը, կարողանար ղեկավարել նրանց
կռիվը ճնշողների և հարստահարողների դեմ,
մի կուսակցութիւն, վորը յերբեք, նույնիսկ
ամենածանր ու դժվարին պայմաններում ան-
գամ չդավաճաներ աշխտավորութեան գործին:

Այդպիսի կուսակցութիւն, ինչպէս վերն
ասվեց, հիմնվեց 1898 թ. և կոչվեց՝ Սո-
ցիալ-Դեմոկրատական, սակայն վորի առաջին
համագումարին մասնկցողները, համագումար-
ից անմիջապէս հետո, ձերբակալվեցին: Կու-
սակցութիւնը չուներ վոչ ծրագիր, վոչ կանո-
նադրութիւն. չկար ընդհանուր կազմակեր-
պութիւն. աշխատանքը կատարվում էր ցիր
ու ցան կերպով, վոչ համախմբված և առանց
ընդհանուր ղեկավարութեան:

Կուսակցութեան 1903 թ. համագումարում

միաձայն ընդունվեց կուսակցութեան ծրագիրը, կանոնադրութիւնը, մշակվեց կազմակերպութեան ծրագիրը: Սակայն կուսակցութիւնը միասնական ճանապարհով չգնաց. նա հենց համագումարում բաժանվեց համարյա յերկու մասի—բայրչեիկների և մենչեիկների:

Բայրչեիկների գլուխն անցավ մեր առաջնորդ Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը: Այդ ժամանակից սկսած նա անհաշտ կռիվ էր մղում մենչեիկների դեմ: Ի՞նչի համար Լենինը մենչեիկներից անջատվեց:

Այդ ժամանակ բանվորներից և գյուղացիներից բացի, ցարական կարգերից դժգոհ էր նաև բուրժուազիայի մի մասը: Այդ բուրժուազիային, այսինքն այդ ժամանակվա գործարանատերերին, վաճառականներին և ինտելիգենցիայի (պրոֆեսսորների, բժիշկների և այլն) ցարն ու կալվածատերերը մոտ չեյին թողնում իշխանութեան: Ցարիզմը հետևում և ճնշում էր վոչ միայն բանվորներին ու գյուղացիներին, այլ և առաջ չեր քաշում նաև բուրժուազիային: Այդ դրութիւնից դժգոհ, բուրժուազիայի մի մասը (ներանք կոչվում էին ազատամիտներ) պրոֆեսսորների, բժիշկների և ուրիշ ինտելիգենտների հետ միասին նույնպես կռվում էին ցարիզմի դեմ: Ներանք ցարից և ազնվականներից իրենց համար զիջումներ էին պահանջում, ձգտում էին ցարին և ազնվա-

կաններին հարկադրել, վոր նրանք իրենց հետ
 իշխանությունը բաժանեն: Ի հարկե, այդ բուր-
 ժուազիան իր պրոֆեսսորների, բժիշկների և
 այլոց հետ չեր մտածում բանվորների և գյու-
 ղացիների շահերի պաշտպանության մասին:
 Նա ցարից ազատություն պահանջում եր միայն
 իր համար:

Յեվ ահա մենչեիկները թեքվում եյին դե-
 պի այդ բուրժուազիայի և ինտելլիգենցիայի
 կողմը:

Նրանք ձգտում եյին այնպիսի կառավա-
 րություն ստեղծել, վոր պետքական լիներ նաև
 բուրժուազիայի այդ մասի համար:

Լենինը տեսավ, վոր մենչեիկները մի այն-
 պիսի ճանապարհ են բռնել, վորը նրանց վերջ
 ի վերջո տանելու յե դեպի բանվորության գոր-
 ծի, բանվորների և գյուղացիների շահերի դա-
 վաճանության: Նա տեսավ, վոր այդ փանա-
 պարիը տանում ե վոչ թե դեպի դաշինի գյու-
 ղացիության հետ, այլ դեպի դաշինի՝ բուր-
 ժուազիայի հետ:

Լենինն ասում եր, այն կուսակցությունը,
 վոր ցանկանում ե վոչնչացնել կապիտալիստնե-
 րի և կալվածատերերի լուծը, պիտի պայքարի
 գյուղացիությանը հող տալու համար:

1905 թ. մայիսին բայլչեիկների կուսակ-
 ցությունը Լենինի ղեկավարությամբ, վերջնա-

կանապես վորոշում է զեպի գյուղացիութիւնն
ունեցած իր վերաբերմունքը :

«Կուսակցութիւնն իր յերրորդ համա-
գումարում ընդունած բանաձևով ուղղակի
խոսում է գյուղացիութեան հեղափոխական
պահանջների պաշտպանութեան մասին, անգամ
բոլոր մասնատիրական հողերի բռնագրավ-
մամբ (Լենինի «Պրոլետարիատը և գյուղացիու-
թիւնը» հոդվածից) :

**ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՊԱՅԲԱՐԸ 1905 Թ. ՅԵՎ
ՆՐԱ ԴԱՍԵՐԸ**

**ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ
ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ 1905 Թ.**

Բանվորների մեծ մասը գործարաններում աշխատում էր 12 ժամից ավելի: Այդ ծանր աշխատանքի համար նրանք ստանում էին շատ չնչին աշխատավարձ: Փողը չէր բավակահացնում: Նրանց ընտանիքները սոված էին: Ավագ վարպետների և վերահսկիչների կողմից բանվորները յենթարկվում էին արհամարանքի և ծաղր ու ծանակի: Պակաս ծանր չէր նաև գյուղացիության դրությունը: Ցարը և կալվածատերերը դեռ շարունակում էին նրանց «ազատության» համար փրկագրում ստանալ: Գյուղից-գյուղ թափառում էին հարկահանները: Գյուղացիների մեծ մասը վճարելու վճիռներ էին չունենում: Հաճախ նրանք ստիպված էին լինում ծախել իրենց հացի վերջին պաշարն ու կովը և ձմեռվա կեսից ապրել կիսաքաղց դրությամբ: Ստիպված էին ծախել իրենց անասունները, հարկերը վճարելու համար կուլակից փող վերցնել և ավելի ու ավելի դառնալ նրա ստրուկը:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵԼՈՒՅԹԸ

Ինչպէս բանվորների, նույնպէս և գյուղացիների դրուժյունը բացարձակապէս անտանելի յեր դառնում: Անբավականությունը հասունանում էր: Աստիճանաբար բոլոր բանվորների համար պարզվում էր, վոր այս դրությանն այլևս հանդուրժել չի կարելի. պետք էր այս դրությունից դուրս գալ, պետք էր այն փոխել, բարելավել:

Այժմ յուրաքանչյուր բանվորի և յուրաքանչյուր գյուղացու համար միանգամայն պարզ է, վոր ցարից, կալվածատերերից ու կապիտալիստներից առանց պայքարի չեր կարելի ստանալ կյանքի պայմանների թեկուզ ամենափոքրիկ բարելավում: Մեզ բոլորիս հասկանալի յե, վոր պետք էր տապալել ցարական կարգերը: Բայց այս բոլորը մեզ համար պարզ և հասկանալի յեն այժմ, Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո միայն: Բայց այս բանը 1905 թ. սկզբին այնքան էլ պարզ չեր յուրաքանչյուր բանվորի համար:

Ընդհակառակն, 1905 թ. սկզբին բանվորներից շատերը կարծում էին, վոր ցարը, կալվածատերն ու գործարանատերը միևնույն բաները չեն: Նրանք կարծում էին, վոր իրենց

Ճնշում ու հալածում է միայն կապիտալիստը—
 փորձարանատերն ու Ֆաբրիկանտը: Նրանք
 հավատացած էյին, վոր ամբողջ դժբախտու-
 թյունը հենց նրա մեջ է, վոր իրենց կարիքնե-
 րի, իրենց ցավերի ու հարստահարությունների
 մասին ցարը վոչինչ չգիտի: Նրանք կարծում
 էյին, վոր բավական է իրենք գնան մոտը և
 նրան պատմեն, թե վորքան ծանր է իրենց
 կյանքի պայմանները—նա ամեն ինչ կանի,
 իրենց կոզնի և ճնշումներն ու հալածանքերը
 կարգելի:

Յեվ ահա, 1905 թ. հունվարի 9-ին, բան-
 վորները գնացին ցարի մոտ՝ նրան պատմելու
 իրենց կյանքի դժվարությունների, իրենց ցա-
 վերի, իրենց կարիքների ու դժբախտություն-
 ների մասին և խնդրելու, վոր իրենց դրություն-
 քը բարելավի:

Բանվորների բազմահազար ամբոխին դե-
 պի պալատ տարավ Գապոն քահանան:

Բանվորներն սպասում էյին, վոր իրենց
 կղեմավորի «սիրալիր և բարի ցարը», վոր նա
 նրանց իրեն մոտ կթողնի, կհարցնի թե բանն
 ինչումն է, կոզնի և կթեթեացնի իրենց կյան-
 քը: Բայց այդ ցարը իմանալով, վոր բանվոր-
 ները դեպի պալատ են գալիս, զինվորներին
 հրամայեց կրակել: «Բարի ու սիրալիր» ցարի
 փոխարեն նրանց կղեմավորեցին գնդակներն ու
 օվինները:

Պարզվեց, վոր Քապոն քահանան ցարա-
կան ժանդարմերիայի ծառայող էր: Պետեր-
բուրգի բանվորներն իրենց հավատի ու վստա-
հության համար տուժեցին: Նրանք պալատի
առաջ իրենց հայրերից, յեղբայրներից, քույ-
րերից հաղարավոր գնդակահարվածներ թո-
ղին:

Չմերային պալատի առաջ սպանվածները,
բոլոր ճառերից և բոլոր համոզումներից ավելի
լավ ապացուցեցին, վոր ցարին վոչ թե պիտի
խնդրել, այլ պիտի վոչնչացնել, տապալել:
Բանվորներն իրենց ղյանքը բարելավելու հա-
մար վոչ մի տեղից սպասելիքներ չունեյին: Վոչ
վոք նրանց չի ոգնի, իրենցից բացի:

Ութ ամիս հետո բանվորները պայքարի
յեղան: Համարյա բոլոր կենտրոնական քաղաք-
ներում գործադուլներ սկսվեցին:

Յերկաթուղիների մեծ մասը գործադուլ
արեց, հսկայական գործարանները մեռան,
կյանքը կանգ առավ:

Ցարը, կալվածատերերն ու կապիտալիստ-
ները հուզվեցին: Նրանք վախեցան և սկսեցին
ազատություն խոստանալ:

Նույնիսկ մանիֆեստ հրատարակվեց, վո-
րում ասվում էր, թե կհրավիրվի ժողովրդա-
ներկայացուցչություն—Իոումա:

Սակայն, բանվորները գիտեյին այդ խոս-
տումների արժեքը: Նրանք կանգ չառան, պայ-

քարը շարունակվում էր: Պետերբուրգում կաղ-
ժակերպվեց Բանվորների և Գյուղացիների
Ներկայացուցիչների Խորհուրդ: Այդ Խորհուր-
դը սկսեց ղեկավարել նրանց պայքարը:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ՊԱՅՔԱՐԸ

Բանվորների մղած պայքարի արձագանք-
ները շուտով գյուղերը հասան:

Գյուղացիական շարժումներն սկսվեցին
1905 թ. գարնանից: Գյուղացիների գարնան
և ամրան ամիսների «անկարգությունները» 62
դավառ ընդգրկեցին: Գյուղացիները պայքա-
րում էյին կալվածատերերի դեմ, զանազան տե-
ղերում և բաժան-բաժան:

Մի քանի տեղերում ամեն ինչ անցնում էր
խաղաղ, մի քանի տեղերում էլ գյուղացիները
հիմնովին քայքայում էյին կալվածատերերի
տներն ու կալվածները:

Գարնան և ամրան շարժումների ժամա-
նակ, մի քանի տեղերում, գյուղացիները կըտ-
րատել էյին կալվածատերերի անտառները,
վոչնչացրել էյին նրանց արոտատեղերը, շատ
դեպքերում էլ իրենց մեջ էյին բաժանել կալվա-
ծատերերի ունեցած հացը, անասունները և
նրանց այլ ունեցվածքները: Իսկ շատ տեղե-
րում էլ հաջողեցրել էյին իջեցնել վարձակա-

լուծիցան վճարները և բարձրացնել որավարձով աշխատող բանվորների աշխատավարձը:

Այսպես, հունիս ամսին, յերաշտի պատճառով կենտրոնական սեւահող շրջանում, գյուղացիները ինքնակամ կերպով սկսել էին ոգտրվել խոտհարքներից ու արոտավայրերից:

Ատկարա գավառում, յերաշտի շնորհիվ, բոլորովին փչացան գյուղացիների ցորենի ցանքերը և մարգագետինների խոտը: «Հունիսին այդ գավառում գյուղացիները գերանդիներով ու իրենց նախիրներով դուրս յեկան և հարեցին ազնվականների ու վաճառականների մարգագետինների խոտերը»:

Ուրիշ տեղերում (Բամբրովսկի գավառում) գյուղացիները, գյուղական ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ, իրենք նշանակեցին խոտհարքների գինը և իրենք ել հնձեցին կալվածատերերի ու վաճառականների խոտհարքները: Բալաշովի, Պետրովի և այլ գավառներում կալվածատերերի դաշտերից գյուղացիք խուրձերը տարան իրենց կալերը:

Կուրսկի նահանգում գյուղական յոթ համայնք մի որում 80 սայլ ուղարկեց անտառ ու մի գիշերվա մեջ կտրեց ծառերի մեծ մասը: Անտառների այդպիսի հատումներ տեղի էին ունեցել նաև այլ վայրերում:

Պոդոլի նահանգում 8 ժամյա աշխատանքի համար գյուղացիները պահանջել էին աշ-

խատաւարձը բարձրացնել աղմարդկանց համար մոտ 1 ռուբլի, կանանց համար՝ 75 կոպ. և անչափահասների համար՝ 50 կոպ. : Դրահետ միասին գյուղացիները շրջում էին և դաշտային աշխատանքներից հեռացնում բոլոր բատրակներին :

Կարելի չէ նման շատ յերևույթներ ել նրկարագրել : Սակայն դրանով չէր սահմանափակվում գյուղացիների յելույթները : Սա դեռ սկիզբն էր, և ինչպես ասում են՝ դրանք «ծաղիկներն էին, պտուղներ հետո էին լինելու» :

Այդ ժամանակ շատ տեղերում այսպես էր լինում . «Գյուղացիները գալիս էին մասնատիրական տնտեսությունները և այստեղից իրենց անասունների համար կեր տանում : Միևնույն ժամանակ ճշտությամբ հաշվում էին կալվածներում մնացած անասունները և նրանց կերակրելու համար կալվածտիրոջը թողնում հմապատասխան քանակությամբ կեր, իսկ մնացածը իրենց սայլերով տանում էին :

Գյուղացիական ապստամբություններն ավելի ուժեղացան աշնանը : Հոկտեմբերյան գործադուլները և Պետերբուրգի, Մոսկվայի ու արդյունաբերական այլ կենտրոնների բանվորների ապստամբությունները գյուղացիական կռիվների ուժեղացման ազդանշան հանդիսացան :

Գործում էին հանգիստ, առանց բռնու-

թյունների, «խղճով», ձգտելով համազել, վորպեսզի «վոչ մի խայտառակություն» չլինի: Կալվածատիրոջ բացատրում էյին, վոր այժմ նոր ժամանակներ են և պիտի ապրել նրա համաձայն, վոր ունեցողը բաժին պիտի հանի նրան, ով վոչինչ չունի:

1905 թվի աշնան գյուղացիների շարժումներն իրենց ծավալով մի քանի անգամ գերազանցում էյին գարնան և ամրան շարժումներին: Աշնանը գյուղացիական ապստամբությունները ընդգրկել էյին ավելի քան 160 գավառ:

Գյուղացիական շարժումների ուժեղացման վրա ազդեց նաև սովը:

Շատ անգերում գյուղացիությունը ձրգտում էր գրավել կալվածատիրական հողերը և բաժանել կալվածատերերի շտեմարաններում ամբարված ցորենը:

Ինչպես ամառը, աշնան էլ նրանք սկզբում ցանկանում էյին ամեն ինչ անել խաղաղությամբ, կալվածատիրոջ հետ ամեն ինչ բաժանել արդարությամբ և առանց խայտառակության, բացատրելով, վոր այժմ նոր ժամանակներ են:

Սակայն կալվածատերերը, վորոնց լրայից մի քիչ վերացել էր ամառվա վախը, սկսեցին դիմադրություն ցույց տալ: Այն ժամանակ գյուղացիները փոխանակ նրանց համոզելու,

սկսկցին նրանց հետ վարվել, ինչպես վոր պետք էր—նրանց կալվածներից դուրս քշեցին:

Շարժումներն առանձնապես ուժեղ էին Մերձվորդյան շրջանում, այստեղ բոլոր վաճառներում տեղի յեր ունենում հետևյալը. «Առավոտյանից դուք տեսնում էիք մարդկանցով լիքը կառքերի շարաններ, վորոնք փախչում էին կալվածներից. իսկ մութն ընկնելուն պես ամբողջ յերկինքը հրդեհից առաջացած կրակի ցուլքերից կարմրում էր. գիշերներ էին լինում, վոր նման հրդեհների թիվը հասնում էր 16-ի:

Այդ ժամանակ ավերված կալվածների թիվը հաշվում էր.

Սարատովի նահանգում	272
Տամբովի »	133
Որլովի »	84
Պենզայի »	30
Կուրսկի »	127
Բալտյան շրջանում	260

Ամբողջ յերկրում հրդեհված և ավերված էր 2000-ից ավելի կալվածատիրական դաստակերտներ:

Կալվածատերերի վնասները բավական խոշոր էին, որինակ՝

Սարատովի շրջանում	9.550.320	ռուբլի
Սամարայի »	3.915.012	»
Կուրսկի »	3.052.148	»

Չերնիգովի շրջանում	·	·	3.000.000	ռուբլի	
Տամբովի	»	·	·	2.475.608	»
Խերսոնի	»	·	·	1.778.900	»
Վարոնեժի	»	·	·	1.018.3146	»

Իսկ մյուս նահանգներում մի փոքր քիչ
Ամբողջ Ռուսաստանում այդ վնասները հաշվ-
վում եր մոտ 29 միլիոն ռուբլի:

1905 ԹՎԻ ՊԱՅԲԱՐԻ ԴԱՍԵՐԸ

1905 թ. աշնան յերեք ամիսները ապացուցեցին, վոր այն, ինչ Լենինը գրել էր դեռ 1901 թ., դործնականապես իրականացավ 1905 թ.: Գյուղացիությունը պրոլետարիատի հետ միասին պայքարի դուրս յեկավ: Գյուղացիությունը զգաց, վոր միայնակ չէ, վոր ինքն ունի ուժեղ դաշնակից, ուժեղ ղեկավար: Բայց այդ բանը զգաց վոչ միայն գյուղացիությունը, այդ զգաց նաև բռնակալությունը:

Իր գոյության ամբողջ ժամանակաշրջանում նա առաջին անգամ շփոթվեց, վախեցավ, յերերվեց և զիջումների գնաց:

Յեթե սկզբներում բռնակալությունը գյուղացիական բոլոր շարժումներն առանց հաշվի առնելու ճնշում էր, այս դեպքում, բախտով, նա մի տեսակ շփոթված՝ սկսեց զիջումներ անել: Վախից նույնիսկ ազատություն խոստացավ—հրատարակեց հոկտեմբերի 17-ի մանիֆեստը:

Լենինը տեսավ, վոր այդ խաբերայություն է, վոր դրանով ուզում են խաբել, ժամանակավորապես թուլացնել պայքարը, և ցարական ժանդարմերայից թաղնվելով՝ ղեկավարում էր

պրոլետարիատի պայքարը, գյուղացիութեանը
բացատրում էր, վոր բանվորների սկսած պայ-
քարը, միևնույն ժամանակ հանդիսանում է
գյուղացիութեան շահերի պաշտպանութեան
պայքար, պայքար կալվածատերերի դեմ:

«Գյուղացիութեանը պիտի իմանա, վոր
քաղաքներում բարձրացրած կարմիր դրաշակը,
վոչ միայն արդյունաբերական և գյուղական
բանվորների առաջիկա ու կենսական պահանջ-
ների պայքարի դրոշակն է, այլ և նա հանդիսա-
նում է նաև միլիոնավոր ու տասնյակ միլիոնա-
վոր մանր հողատերերի պահանջների դրոշակը:
Ճորտատիրական կարգերի մնացորդները հա-
զար ու մի ձևերով մինչև այժմ անողոք կերպով
ննչում են գյուղացիական մասսային և պրոլե-
տարիատը կարմիր դրոշակի տակ պայքար է
հայտարարել այդ ննչման դեմ:

Լենինն ասում էր, «վոր հեղափոխութեան
լիակատար հաղթանակը միայն կարող է գյու-
ղացիութեանը հողային բարենորոգումների
ասպարիզում տալ այն ամենը, ինչ վոր գյու-
ղացիութեանը ցանկանում է, ինչի մասին նա
յերազում է, ինչ վոր իսկապես անհրաժեշտ է
նրան»:

**ԼԵՆԻՆԸ 1905 Թ. ԿԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏՈՒ-
ԹՅՈՒՆԻՑ ԿԵՏՈ ՅԵԼ ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ՇԱ-
ԿԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅԲԱՐԻՑ ՄԻ ԲԱՅԼ
ԱՆԳԱՄ ՉՆԱԿԱՆՋԵՑ**

Պրոլետարիատի և գյուղացիութեան միասնական յեղույթն առաջին անգամ տեղի ունեցավ 1905 թվին միայն, ի հարկ է, այդ բանը չէր կարող չանդրադառնալ պայքարի հաջողութեան վրա: 1905 թ. հեղափոխութեան հիմնական բացը՝ կռվող ուժերի ցրվածութիւններ: Գյուղացիութիւնը բավականաչափ համերաշխութեամբ չէր աջակցում կռվող պրոլետարիատին, գյուղացին վոչ ամենուրեք հասկացավ այդ պայքարի իմաստը և շատ դանդաղ ու բանվորի հետ վոչ համեմատ:

1905 թ. հեղափոխութիւնը ճնշվեց: Ցարական կառավարութիւնը տոնում էր այդ հաղթանակը: Յերկրում սկսեց թագավորել սեռական. ժանդարմական մարակը Ռուսաստանի զանազան ծայրերում «խելոքացնում էր» խռովարարներին:

Շատերը վհատվեցին, շատերը հուսահատվեցին, շատերը իրենց հավատը կորցրին, իսկ Իլյիչ—Լենինը հենց նրանով էր մեծ, վոր այդ ընդհանուր վհատութեան և հուսահատութեան լուսկներին—չապտանվեց: Նա յերբեք չդադար-

րեց հաղթելուն հավատալուց, ընդհակառակն, վորքան ուժեղ եր ճնշում, այնքան ավելի յեր ուժեղանում նրա ատելությունը դեպի ճնշողները, այնքան ավելի կտրուկ և բարձր եր հընչում նրա կոչը:

Պարտության այդ բուպեներին ահա թե ի՛նչ եր գրում նա.

«Բանվորներ՛ր, գյուղացիներ՛ր և բոլոր աշխատավորներ՛ր, մի՛ մոռացե՛ք այդ մեծ դասը»:

«Հիշեցե՛ք, վոր 1905 թ. աշնանը, յերբ պայքարող ժողովրդին առաջնորդում էին հեղափոխական բանվորները, յերբ բանվորների գործադուլներին ու ապստամբություններին միացան նաև գյուղացիների և գիտակից գինվորների ապստամբությունը—այն ժամանակ կատավարությունը գիջումներ արեց:

Հետո, 1907-1908 թ.թ., յերբ մենչևիկների կուսակցությունն ասում եր, թե հողային—գյուղացիական հարցի լուծումը պիտի հանձնել «գեմատովոյին», աչսինքն նույն կալվածատերերին ու բուրժուազիային՝ ճիշտ ե՛ այն բուրժուաներին, վորը ցարից զժգոհ եր—լենինն ասում եր, վոր այդ «գեմատովոյականները» գյուղացիներին կխաբեն, նրանք գյուղացիությանն այնպես հող կտան, ինչպես ավելցին 1861 թվին:

Նա շարունակում եր հանուն գյուղացիության շահերի պաշտպանության պայքարը: Նա

Գումայում պահանջ դրեց, վոր հողային խրն-
 դրի լուծումը հանձնվի գյուղացիական հանձ-
 նաժողովներին: Գումայի ընտրողներին ուղ-
 դած իր նամակում նա գրում էր.

«Մենք պիտի պահանջենք բոլոր արժուևա-
 կան, յեկեղեցական, վանքապատկան և բոլոր
 կալվածատիրական հողերի բռնագրավում»:

ՍՏՈՒԴԻՆԻ ՀՈՂԱՅԻՆ ՌԵՖՈՐՄԸ

1905-1906 թ. թ. գյուղացիական ապստամբությունները վախեցրին բոլոր կալվածատերերին: Մակայն այդ վախը նրանց մեջ կար վուշ միայն 1905 թ. հեղափոխության ժամանակ, այլ և նրանից հետո, յերբ նույնիսկ հեղափոխությունը ճնշված էր:

Այդ աստիճան վաղաժամից Իլյեչը ասում էր. «կալվածատիրական կառավարությունը սարսափում էր իր գոյության համար»: «Սարսափելի յե գյուղացիական մասսայի «ճայնի» (և շարժումների) հանդեպ»:

Այն անսանձ կատաղությամբ, վորով աջակողմյանները հարձակվում են հեղափոխության, վերջապես 1905 թ. ապստամբության և առաջին յերկու Դումաների վրա, ավելի լավ, քան յերկար ու բարակ դատողությունները ապացուցում են, վոր ինֆնակայության պահպանները իրենց առաջ տեսնում են կենդանի թշնամի, վոր հեղափոխության դեմ կոնվերսանի վերջացած չեն համարում, վոր նրանի ամեն բոպե, վորպես ամենաիրական ու անմիջական սպառնալիք՝ տեսնում են հեղափոխության վերածնվելը»: Այլ կերպ էլ լինել չէր կարող. չէ՛ վոր 1905 թ.

գյուղացիությունը կուվում եր հողի համար, վորպեսզի կալվածներից դուրս քչեր կալվածատերերին և նրանց հողերն ինքն ոգտագործեր: Այդ բանը 1905 թ. գյուղացիությանը չհաջողվեց իրագործել: Ցարական-կալվածատիրական կառավարությունը այդ ժամանակ դիմացավ: Գյուղացիությունը առաջվա պես մնաց առանց հողի, առաջվա պես մնաց նրան ծարավի: Դուրմայում անկուսակցական գյուղացիների ճանաչումը այդ եյին արտահայտում: Այսպես՝ մի գյուղացի ասաց. «Յերբ յես ունեմ 3 դես. հող, իսկ կալվածատերը 3000 դես., ապա դա կարող ու արդարություն չի»: Ցարական կառավարությունը տեսնում և զգում եր այդ: Նա սկսեց այդ դրությունից դուրս գալու յեւթ փնտռել: Սակայն պետք եր մի այնպիսի յեւթ փնտռել, վոր հնարավոր դարձներ կալվածատերի հողային սեփականության իրավունքը և գյուղացիությանը վոչինչ չտար ու միևնույն ժամանակ ուժեղացներ ցարական-կալվածատիրական կառավարության դիրքը:

Այդ յեւթը ցարական կառավարությունը տեսնում եր հողային մանր սեփականություն ստեղծելու մեջ, այսինքն՝ խոշոր կալվածատերերի (վորոնք հազարավոր դեսյատիններով հող ունին) կողքին գյուղացիներից ստեղծել ավելի մանր սեփականատերեր, վորոնք կունենային տասնյակ դեսյատիններով հող: Ցարա-

կան-կալվածատիրական կառավարութիւնը սկսեց ձգտել ստեղծելու ուժեղ գյուղացի կուլակ, վորը նույնպէս կպաշտպաներ հողի սեփականութիւնը:

Այդ քաղաքականութեան կիրառման ցարական կառավարութիւնը ձեռնամուխ յեղավ 1905 թ. նոյեմբերի 9-ին, հրատարակելով որենք, վոր կոչվեց «Ստոլիպինյան որենք»:

Այդ որենքի իմաստն այն էր, վոր գյուղացիներին իրավունք էր տալիս, վորպէս անձնական սեփականութիւն իրենց վրա հաստատելու խոստացված հողորոշիւնը և ստեղծելու հաստատվածային կամ ագարակային տնտեսութիւն:

Հաստատվածային և ագարակային տնտեսութիւններ ստեղծելու շարժումներն սկսվեցին 1907 թ., վորպիսի տնտեսութիւններ ստեղծելու համար այդ ժամանակ դուրս յեկան 48 հազար ծուխ, այդ շարժումն իր զարգացման գաթնակետին հասավ 1908 թ., յերբ արդեն դուրս յեկողներին թիվը հասավ 508.000-ի և այդպէս շարունակվեց մինչև 1914 թ., ապա ստիճանաբար դուրս յեկողներին թիվը պակասեց և 1913 թ. հասավ 163.000-ի:

Հետեանքն այն յեղավ, վոր ստոլիպինյան որենքը վոչ միայն չբարեւակեց գյուղացիութեան դրութիւնը, այլ՝ վատացրեց: Վատացրեց այն տեսակետից, վոր գյուղում հողը կենտրոնացավ հարուստ-կուլակի ձեռքը, վորի

հետևանքով գյուղացիության մնացած միլի-
լիոնավոր մասսան, բացի կալվածատերերի
ծորար լինելուց, դարձավ նաև կուլակների
ծորար:

Այդ սեֆորմի հայտարարվելուց իսկ՝ Վլա-
դիմիր Իլյիչ Լենինը գյուղացիությանը բացա-
տրեց նրա իսկական իմաստը: Նա այդ ժամա-
նակ գրեց, վոր «հնի կալվածատիրական բե-
կում կնշանակի համայնքի բռնի կործանում
ու նրա ֆայֆայման արագացում, աղֆատա-
ցած փոքր տնտեսությունների վնչնչացում՝
հոգուտ մի բուռը կուլակների»:

«Ստոլիպինը և կալվածատերերը համար-
ձակ կերպով բռնել են հեղափոխական*) ուղի,
անխիղճ կերպով փշրել են հին կարգերը և
գյուղացիական մասսային հանձնել կալվածա-
տերերի և կուլակների հեղեղին ու ավերածու-
թյան»:

Բանվոր դասակարգի ղեկավար և գյուղա-
ցիության բարեկամ Լենինը այդ ժամանակ

*) Վլադիմիր Իլյիչն այստեղ «հեղափոխական ու-
ղի» խոսքը գործ է ածել վոչ թե այն մտքով, թե Ստոլի-
պինն ու կալվածատերերը հեղափոխական ուղի յեն բըռ-
նել, այսինքն այնպես ինչպես մենք ենք հասկանում, այլ
այն մտքով, վոր նրանք արմատական բեկումն են կա-
տարում: Հնի ամեն մի նոր բարեփոխումը, վոր կապված
է նրա արմատական փոփոխության հետ, սովորաբար
կոչվում է հեղափոխական:

րացատրեց, վոր ստուլիպինյան ուեֆորմը գյուղացիութեան շահերի հետ վոչ մի առնչութեան չունի: Գյուղացիութեանը վոչ թե հարկավոր է ստուլիպինյան կուլակային-կալվածատիրական ուեֆորմ, վորը կիրարկվում է ի հաշիվ գյուղացիութեան և նրանցից շատերին դեպի աղքատութեան տանում, այլ անհրաժեշտ է լրացուցիչ հեղափոխական ուեֆորմ՝ ի հաշիվ կալվածատերերի, ի հաշիվ նրանց հողերը խլելուն:

Յեվ նա այդ ժամանակ ասում էր, վոր ստուլիպինյան ուեֆորմը, ծրագիրը պահանջում է գյուղացիական մասսայի տասնյակ տարիների սխտեմատիկ (նշանակում է՝ մշտական) ճնշում, բոլոր մտածող և ազատ գործելու փորձ անող գյուղացիների սխտեմատիկ ջարդ, սվիններով վոչնչացում, բանտարկութուն և ախար:

Գյուղացիութեան ստրակացնող ստուլիպինյան ուեֆորմի փոխարեն լենինն առաջարկում էր գյուղացիական ուեֆորմ. «Գյուղացիական ուեֆորմ նշանակում է բռնագրավել կալվածատիրական հողերը և այդ ամբողջ հողը տրամադրել գյուղացիութունից դուրս յեկած ազատ փերմերութեան»:

Վլադիմիր Իլյինն այդ ժամանակ հայտարարեց, «Հարցը պարզ է դրված. կամ՝ համարձակ կոչ գյուղացիական հեղափոխութեան,

վոր գնալու յե մինչև հանրապետութիւն, և
 պրոլետարիատի հետ դաշնակցած աշխարհի հե-
 դափռութեան համար բոլորանվեր պատրաս-
 տութիւն, կամ՝ համայնփի նկատմամբ ստո-
 լիպինյան-կալվածատիրական հարձակման
 դէմ՝ անբովանդակ մարմաջ... անգորու-
 թիւն: Ընտրեցե՛ք նրանց, ում մոտ տակավին
 մնացել է քաղաքացիական արիութեան մի կա-
 թիլ և համակրանք դեպի գյուղացիութիւնը:
 Պրոլետարիատն արդեն կատարել է իր ընտրու-
 թիւնը, և սոցիալ-դեմոկրատական բանվորա-
 կան կուսակցութիւնն այժմ, ավելի քան յեր-
 բեք, ուժեղ կերպով պիտի բացատրի, պրոպա-
 գանդա մղի, մասսաներին՝ գյուղացիութեան
 և պրոլետարիատի միասնական ապստամբու-
 թեան լոգունգը տա, վորպես միակ հնարա-
 վոր միջոցը, խանգարելու ստոլիպինի՝ Ռու-
 սաստանի «վերանորոգութեան» միջոցները:

Ճորտատերերի թագավորը անկուսակցա-
 կան գյուղացիների յերեսին շարտել էր, վոր
 ինքը թույլ չի տա բռնագրավելու կալվա-
 ծատերերի հողը. թող բանվոր դասա-
 կարգը դրան ի պատասխան միլիո-
 նավոր «անկուսակցական» գյուղացիներին ա-
 սի, վոր նա նրանց կոչում է մասսայական պայ-
 քարի՝ տապալելու ցարիզմը և բռնագրավելու
 կալվածատիրական հողերը:

ԻՆՉՊԵՍ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԸ ԽԱՌՆՎԵՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

1914 թվին սկսվեց համաշխարհային պատերազմը: Այդ պատերազմում իրար դեմ դուրս
յեկան Յեվրոպայի յերկու կեսը: Մի կողմից
կռվում էին գերմանական, ավստրիական և
տաճկական կապիտալիստները, իսկ մյուս
կողմից՝ անգլիական, Ֆրանսիական և ռուսա-
կան կապիտալիստները: Վերջում սրանց միա-
յան յապոնացիք և ամերիկացիք:

Այսպիսով մի կողմին 4 պետություն էր,
իսկ մյուս կողմում՝ 10: Ընդամենը 14 պետու-
թյուն կռվում էին իրար հետ:

Այդ պատերազմը չորս տարուց ավելի տև-
վեց: Կապիտալիստները պատերազմի ընթաց-
քում զենքի էյին կաշեւ մինչև 80 միլլիոն մարդ-
կանց, վորոնց մեծ մասն աշխատավոր մար-
դիկ էյին: Այդ 80 միլլիոնից ցարական Ռուսաս-
տանի բաժինը 14 միլլիոն էր:

Ինչո՞ւ համար էյին կռվում, իրենց ար-
յունը թափում խրամատները քշված տասնյակ
միլլիոն բանվորներն ու գյուղացիք: Ի՞նչ ունե-
յին բաժանելու, վոր չէյին բաժանել: Գերմա-
նիայի բանվորն ու գյուղացին թշնամի՞ յեր
Ռուսաստանի բավորին ու գյուղացուն:

Ի հարկե, Ռուսաստանի և Գերմանիայի
բանվորն ու գյուղացին իրար թշնամի չէյին և

չեյին ել կարող լինել: Յերկուսն ել բաժանելու
բան չունեյին: Յերկու կողմն ել ճնշված եր
կապիտալիստներից ու կալվածատերերից:

Ուրեմն 80 միլիոն բանվորներն ու գյուղա-
ցիք դիրքերում կռվում եյին վոչ թե իրենց,
այլ ուրիշների շահի համար:

Ո՞ւմ եր պետք իմ պերիալիստական պատե-
րազմը:

Պատերազմը հարկավոր է կապիտալիստ-
ներին և կալվածատերերին: Նրանք իրար մեջ
չեյին բաժանել իրենց հարստությունը: Նրանք
սկսեցին պատերազմը, վորովհետև զանազան
յերկրների կապիտալիստներն ու կալվածատե-
րերն իրար մեջ բաժանելու բան ունեյին:

Նրանք իշխում եյին միլիոնավոր բանվոր-
ների և գյուղացիների վրա: Ամբողջ հարրս-
տությունը նրանց ձեռքում եր, հարյուր միլի-
ոնավոր ձեռքեր նրանց համար եյին աշխա-
տում: Նրանց ձեռքումն եր հողը, իրենց կալ-
վածքներից, Փարբիկաներից ու գործարաննե-
րից սգուտ եյին ստանում, փող եյին դիզում
առուտուրից: Բայց այդ գեռ քիչ եր նրանց
համար: Նրանք ձգտում եյին մեկը մյուսից
չատ հող խլել, ստրկացնել և ստիպել վոր աշ-
խատավորները նորանոր միլիոններ աշխատեն
նրանց համար:

Սաղազ ճանապարհով վոչ մի կերպ նրանք
չեյին կարող մեկը մյուսից հարստություն իր-

լել: Ստիպված եյին պատերազմել: Յեւ հենց
դրա համար ել սկսեց իմպերիալիստական
պատերազմը:

Ի հարկե, բանվորներին և գյուղացիներին
նրանք տախչկարա շեյին ասում այդ մասին:
Նրանց ասում եյին, վոր մեզ վրա հարձակվում
և գերմանիան, իսկ գերմանիայի բուրժուա-
ներն ել իրենց բանվորներին ու գյուղացիներին
եյին ասում թե ուսմներն են հարձակվում:
Ասում եյին, թե հայրենիքը վտանգի մեջ է,
ազգակից ժողովրդներին նեղում են, վոր հար-
կավոր և պաշտպանել հայրենիքը, ճշմարտու-
թյունը և այլն: Յեւ այդ սաին ու կեղծիքին
վերջ չկար:

Իսկ ճշմարիտն այն էր, վոր նրանք պատե-
րազմը սկսել եյին նոր յերկրներ գրավելու,
նոր ոգուտներ ստանալու և իրենց գրպանը լըց-
նելու համար: Յեւ այդ գրպանի ոգտի համար
աշխատավորներին ուղարկում եյին կովի:
Նրանց սպանում եյին, հաշմանդամ դարձնում,
յերկիրն ավերում:

Ահա թե ինչ կորուստ յեղավ համաշխար-
հային պատերազմի բնթացքում.

Սպանված և վիրավոր 28 միլլիոն մարդ

Հաշմանդամներ 6 » »

Ծնունդը պակասելուց կորուստ 10.500 հա-
զար մարդ:

ԼԵՆԻՆԸ ԻՄՊԵՐԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

Պատերազմի սկզբին Լենինն ավատրիական
բանտումն էր:

Հեռավոր կարպատյան լեռներում նա տե-
ղեկացավ, վոր բոլոր յերկրների սոցիալիստ-
ները դավաճանել են բանվորների դարձին:
Փոխանակ բանվորներին կռվի դեմ դուրս բե-
րելու, նրանք կանչում էին նրանց պատերազ-
մի: Առաջին պահին Լենինը դրան չհավատաց:

Ավատրիայից տեղափոխվելով Շվեյցարիա,
նա անմիջապես սկսում է պատերազմի դեմ
պայքարել:

Սոցիալիստների միջազգային համագու-
մարներում, յուրաքանչյուր բանվորի հետ հան-
դիպելիս, Լենինն ասում էր. «կապիտալիստ-
ների թալանչիական նպատակների համար
բանվորների և գյուղացիների արյունը չպիտի
թափվի: Այս պատերազմն ուրիշ յերկրներ
գրավելու համար է: Բոլոր յերկրների կապի-
տալիստներն իրենց շահն ավելացնելու համար
են սկսել այս պատերազմը:

«Աշխատավոր ժողովրդին այս պատերազ-
մը վոչ մի դեպքում կործանումից, սարսափ-
ներից, ավերածուծությունից և վայրենացումից

բացի ուրիշ բան չի բերում և չի ել կարող
բերել»:

Յեվ Հենինը ցույց եր տալիս յեւթը, ասում
էր, վոր հարկավոր է տապալել բուրժուա-
զիային, վոր բոլոր յերկրներում հարկավոր է
բանվորների ու գյուղացիների իշխանություն
հաստատել: Իմպերիալիստական պատերազմի
փոխարեն բուրժուազիայի դեմ պիտի քաղա-
քացիական պատերազմ սկսել:

Նա ասում էր. «միակ նշմարիտ լոգունգր՝
իմպերիալիստական պատերազմը ֆադաֆա-
ցիական պատերազմի վերածելն է»:

ՄԻԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՊԱԼՈՒՄԸ

Չորս տարի պատերազմելուց հետո յերկրում սկսեց հայտնվել քայքայում: Քաղաքների բանվորները քաղցած էլին: Փյուղացիական տնտեսութունը քայքայվել էր: Փյուղում ինվենտարը (գործիքները, լծկանները) մաշվել էր, բանվորական ուժը հերիք չէր անում:

Ինչի մասին վոր պատերազմի սկզբում ասել և գրել էր Լենինը, ամեն մեկին համոզել, պատերազմի վերջին համարյա թե բոլոր բանվորներն ու գյուղացիք հասկացել էլին:

Որեցոր բանվորների և գյուղացիների համար ավելի և ավելի յեր պարզվում, վոր պատերազմը միայն կապիտալիստներին և կալվածատերերին և հարկավոր: Բանվորներին ու գյուղացիներին կործանումից բացի, պատերազմը վոչինչ չի բերում: Որեցոր ավելի էր պարզվում, վոր ցարին, կալվածատերերին և կապիտալիստներին տապալելուց բացի ուրիշ յելք չկա:

Միապետությանը հասցրվեց առաջին հարվածը:

Փետրվար 27-ին (նոր տոմարով մարտի 12-ին) բանվորները, չտեսնված միաբանու-

Թյամբ, գինավորների հետ միասին տապալեցին
ցարին:

Ութ որվա ընթացքում չքայտվ հարյուրա-
վոր տարիներ ժողովրդին ճնշող միապետու-
թյունը: Այդ բանը աշդպես արագ և հեշտ հա-
ջողվեց, վորովհետև ուս բանավորներն ու
դյուղացիք սենեյին 1905 թվի միասին պայքա-
րի փորձը, վորը ուժերի նախնական փորձ յե-
ղավ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԼԵՆԻՆԻ ՊԱՅԲԱՐԸ ՆՐԱ ԴԵՄ

1917 թվի փետրվարին ապստամբած բանվորները, գլխավորներն ու գյուղացիք պայքարել էին վոչ միայն միապետութեան դեմ, այլ և հաշտութեան, հացի, հողի և ազատութեան համար:

Սակայն պրոլետարիատի ապստամբութեանից ոգովեց բուրժուազիան: Նա վոնց վոր ասում են՝ ուրիշի ձեռքով կրակ եր հանում: Բանվորները, գլխավորներն ու գյուղացիք ապստամբելով տապալեցին ցարին, իսկ բուրժուազիան կալվածատերերի հետ միասին իշխանութեանն իր ձեռքն առավ և կազմեց ժամանակավոր կառավարութեան:

Լենինը տեսնում եր, վոր բանվորներն ու գյուղացիք խաբված են, վոր այդ կառավարութեանը վոչ հաշտութեան է տալիս, վոչ հաց, վոչ հող և վոչ ել ազատութեան: Նա ասում եր, վոր հարկավոր է այդ կառավարութեանն ել տապալել այնպես, ինչպես ցարինը և նրա տեղը հաստատել բանվորագյուղացիական իշխանութեան, խորհուրդների իշխանութեան: Միայն բանվորների և գյուղացիների իշխանութեանը կապահովի հաշտու-

Թյունը, կտա հող և ազատություն: Յե՛վ նա
չսխալվեց:

Ժամանակավոր կառավարությունը վո՛հ
միայն պատերազմը չվերջացրեց, այլ սկսեց
կազմակերպել «մահվան» վաշտեր: 1917 թվի
հունիսի համար նա հարձակում էր նշանակել:
Իր հեռագրներով ոտար պետություններին նա
հավաստիացնում էր, վոր Ռուսաստանը սլիտի
կռվի մինչև «հաղթական» վախճանը:

Այդ որերին Լենինի ձայնն էր, վոր բաց էր
անում այդ դավաճանությունը և բանվորներին
ու գյուղացիներին կանչում պայքարելու հաշ-
տության համար: Նա ասում էր, վոր հարկա-
վոր ե իմ պերիտալիտական պատերազմը վեր-
ածել քաղաքացիականի, այսինքն կալավաժա-
տերերի և կապիտալիստների դեմ պատերազմի:

Լենինը նույնպես պարզ տեսնում էր, վոր
յեթե Սորհուրդների իշխանություն չհաս-
տատվի, գյուղացիները հող չեն ստանա:

Ժամանակավոր կառավարությունը, վորի
մեծամասնությունը կալվաժատերեր և կա-
պիտալիստներ էյին, իր նպատակների համար
ոգտագործում էր մենչևիկներին և եսսերներին:
Նրանց ցուցմունքով մենչևիկներն ու եսսերները
հանգստացում էյին ժողովրդին իրենց հեղա-
փոխական խոսքերով, իսկ այդ ժամանակ կալ-
վաժատերերն ու կապիտալիստները տակեվանց
իրենց գործերն էյին տեսնում և հետաձգում

հողային հարցի լուծումը: Լենինը պայքարում
էր այդ կառավարութեան դեմ: Նա բաց էր ա-
նում բանվորների և գյուղացիութեան աչքերը:
Սակայն թե ինչ էր գրում նա այն ժամանակ (Լե-
նինի հողվածք 1917 թվի հուլիսին, «Ինչպես
խաբեցին գյուղացիներին»):

«Հայտնի յե, վոր յերբ ամբողջ Ռուսաս-
տանի գյուղացիների պատգամավորները հա-
վաքվեցին Պետրոգրադ, գյուղացիական պատ-
գամավորների համառուսական համագումա-
րին, գյուղացիներին խոստացան անմիջապես
արգելել հողի առֆն ու վաճառքը...

«Բայց մեկի անտես ձեռքը խառնվեց այդ
գործին և մինիստր Պերեվերզևը... նորից
թույլատրեց հողի առուծախսի գործարքները:
Գյուղացիութունը հուզվեց: Յեթե մենք չենք
սխալվում, նրանք, ըստ յերևույթին, հատուկ
պատգամավորութուն ուղարկեցին մինիստրի
մոտ: Գյուղացիներին հանգստացրին, գյուղա-
ցիներին համոզեցին, ինչպես համոզում են
փոքրիկ յերեխաներին: Նրանց հավատացրին,
վոր անմիջապես հրատարակվելու յե հողի առ-
ուծախսն արգելող որենք, վոր «միայն» այդ
որենքը հրատարակելու համար ե ժամանակա-
վոր կարգադրութունը՝ «հետաձգել»:

... Շաբաթը շաբաթի հետևից անցավ:

Հուլիսի 28-ին Գումայի խորհրդակցու-

թյունը կայացավ: Ռոճյանկոն¹⁾ խորհրդակցությանն առաջարկեց «հանձնարարել ժամանակավոր կոմիտեյին հարցը ֆնել, վորպեսզի առաջն առնվի որեւի հրատարակության, վորը կործանիչ է վոչ թէ մասնավոր հաղատիրության համար, այլ պետության»:

Ահա թէ «անտես ձեռքը» յերբ լույս աշխարհ յեկավ:

Գյուղացիներին խաբեցին, անմիջապես չկատարելով այն, ինչ գյուղացիական պատգամավորների համառուսական համագումարում խոստացել էին անմիջապես կատարել:

Ինչպե՞ս խաբեցին գյուղացիներին—խոստումներով կերակրելով: Ահա դրանում է բուրժուական մինիստրությունների և սոցիալիզմի դավանանների... խորամանկ սատանայությունը:

Այդ մինիստրություններում նախկին սոցիալիստները (մենչեիկներն ու եսսերները) ծանայում են, վորպես գործիք կապիտալիստների ձեռքում, մասսաներին ֆնացնելու համար:

... Ուրեմն թող ամեն մի բանվոր ու գիւլար, հատկապես գյուղացիների համար ուսանելի այդ որինակը բացատրի գյուղացիներին, թէ ի՛նչպես ու ինչո՛ւ համար նրանց խաբեցին:

¹⁾ Ռոճյանկան ու կրայնական խոչոր գործարանատեր էր և ժամանակավոր կառավարության անդամ:

Քյուլդացիներն իրենց նպատակներին կարող են հասնել վոչ թե կապիտալիստների, այլ բանվորների հետ դաշինք կնքելով»:

Քյուլդացիներին խարեցին, վորովհետև կալվածատերերը չեյին ցանկանում հողը գյուղացիներին տալ:

Ժամանակավոր կառավարությունը, կալվածատերերի շահերն ապահովելու համար, ասում էր, վոր հողերի հանձնելը պիտի լինի կալվածատերերի կամավոր համաձայնությունից հետո: Հողի համար, հոգուտ կալվածատերերի, պիտի նշանակել «արդար» փրկագրում: Յեթե գյուղացիներն անմիջապես վերցնեն կալվածատերերի հողը, այդ կլինի ինքնագլուխ արարք:

Լենինը ասնում էր, վոր նրանք ցանկանում են գյուղացիներին, վորոնք 50 տարի շարունակ հողի գիմաց վճարել էյին, ստիպել դարձյալ վճարելու:

Յեվ նա դուրս յեկավ դրա դեմ: Քյուլդացիական համագումարում ասած իր ճառի մեջ նա հայտարարեց.

«Կալվածատերերի ունեցած հողի սեփականությունը յեղել է և կմնա վորպես մի մեծ անարդարություն: Յեթե գյուղացիք առանց վնարի տիրեն այդ հողերին, այդ ինքնագլուխ արարք չի լինի, այլ կլինի իրավունքի վերականգնում:

«Մենք (այսինքն՝ Կոմունիստական Կուսակցութիւնը) ասում ենք, վոր ամբողջ հողը առաց վնարի, տեղական գյուղացիական կոմիտեյի վորոշմամբ պիտի անցնի գյուղացիներին: Յեթե կալվածատերերը հոգուտ իրենց են հտաճում կամ վնար են վերցնում, այդ է ինքնագլուխ արարքը: Իսկ յեթե գյուղացիների մեծամասնութիւնն ասում է, վոր կալվածատիրական հողերը կալվածատերերի ձեռքում չպիտի մնան, վոր այդ կալվածատերերից, տասնյակ տարիների ընթացքում ննչումից բացի դարեր շարունակ գյուղացիութիւնը վոչինչ չի տեսել, — այդ ինքնագլուխ արարք չէ, այդ իրավունքների վերականգնումն է, իսկ չի կարելի իրավուքը վերականգնելու համար սպասել»:

Լենինն այդ համագումարում ցույց տվավ, վոր 1905 թվի վիճակագրութեան համաձայն 30 հազար խոշոր կալվածատերերն ունեին 66 միլլիոն դեսյատին հող, այսինքն ամեն մի ծուխ ունէր 2200 դեսյատինից ավելի, իսկ 10 միլլիոն գյուղացիական ծխերն ունէն 73 միլլիոն դեսյատին, այսինքն ամեն մի ծուխ 7 դեսյատին: Յե՛վ Լենինը հարցրեց.

— Արդարացի՞ յէ այդ: Վո՛չ, արդարացի չէ»: «Ձեռնտու յէ այդ գյուղացիական ազգաբնակչութեան համար: Վո՛չ, ձեռնտու չէ»:

Ժամանակավոր կառավարութիւնը դո՛ւ

յուլթյունն ունեցաւ յոթ ամիս: Յեւ այդ յոթ ամսւա ընթացքում կապիտալիստներն ու կալվածատերերը փորձում էին իշխանությունն ու տիրապետությունն իրենց ձեռքում պահել:

Սկզբում նրանք փորձում էին խոստումներով այդ անել: Բայց քանի անցաւ, այնքան նրանք համոզվեցին, վոր դատարկ խոսքերով վոր չի կշտանա, Գյուղացիք հող են ուզում, բանվորները՝ կապիտալիստների իշխանության տապալումը: Այդ ժամանակ նրանք սկսեցին զինվորական ուժ պատրաստել, սկսեցին հաշիւներ և բանտ նստեցնել նրանց, վորոնք պայքարում էին բանվորների և գյուղացիների շահի համար: Լենինի գլուխը գնահատել էին 200.000 ուսուրլի վոսկով: Այդ որերին նա ստիպված եր թագնավել և պահվել վրանում:

Յեւ պահված տեղից ել նա չեր դադարում բանվորներին ու գյուղացիներին զինվելու կանչել: Նա ասում եր, վոր միայն զինվոր—գյուղացու զինված ձեռքը բանվորի հետ միասին ճշմարիտ յերաշխիք ե, վոր գյուղացիք հող ստանան, վոր տապալվի կալվածատերերի և կապիտալիստների իշխանությունը:

Յեւ նա զինվորներին կոչ եր անում այդ նպատակի համար:

«Զինվորների մեծամասնությունը գյուղացիներից ե: Ամեն մի գյուղացի գիտե, թե կալվածատերերը ինչպես են ճնշել և ճնշում են

ժողովրդին: Իսկ վորն է կալվածատերերի ուժը—հողը:

«Կալվածատերերը միլիոնավոր դեսյատին հողեր ունեն: Դրա համար էլ գյուղացիների միլիոնավոր ընտանիքներին վոչինչ չի մնում, կալվածատերերի լուծի տակ մտնելուց բացի:

«Վոչ մի «ազատություն» չի ոգնի գյուղացիներին, քանի դեռ կալվածատերերը տասնյակ դեսյատիններով հողեր ունեն:

«Իսկ վորպեսզի գյուղացիներն իրենից կարողանան անմիջապես հողը կալվածատերերից խլել և կանոնավոր տնօրինել, պահպանելով կատարյալ կարգ, գույքը փչացնելուց պահպանել—դրա համար հարկավոր է, վոր գինվորներն ոգնեն գյուղացիներին:

«Գյուղացիները, բանվորները և գինվորները պետության մեջ խոշոր մեծամասնություն են: Այդ մեծամասնությունը ցանկանում է, վոր ամբողջ հողերն անմիջապես տրվեն գյուղացիական պատգամավորների խորհուրդներին: Վոչ վո՛ք չի կարող խանգարել մեծամասնության, յեթե նա լավ կազմակերպված լինի (սերտ կապված, միացած), յեթե նա գինված լինի:

«Զինվորներ՛ր, ոգնեցե՛ք բոլոր բանվորների և գյուղացիների միացմանն ու գինվելուն:

«Զինվորներ՛ր, ինճներդ ամուր միացե՛ք և ավելի սերտ կապվե՛ք բանվորների և գյուղա-

ցիւների հետ: Թույլ չտաք, վոր գինված ուժը
խլեն ձեր ձեռքից:

Այն ժամանակ և միայն այն ժամանակ
ժողովուրդն ամբողջ հողը կստանա, ժողո-
վուրդը կազատվի կալվածատերերի լուծից»:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒՄԸ

Ապստամբութեան նախապատրաստական աշխատանքները տանուամեր Ռազմա-Հեղափոխական Կոմիտեն, կազմված ռայլչեիկներից, վորոնց ղեկավարում էր Լենինը:

Նոյեմբերի 7-ին (հին տոմարով հոկտեմբերի 25-ին) Պետրոգրադի (Լենինգրադի) բանվորներն ու զինվորները ապստամբվեցին: Ժամանակավոր կառավարութիւնն ընկավ: Այդ նույն օրը Ռազմա-Հեղափոխական Կոմիտեն «Ռուսաստանի քաղաքացիներին» ուղղած իր կոչով հայտարարեց. «Այն գործը, վորի համար պայքարել է ժողովուրդը՝ անմիջապես հաշտութիւն առաջարկել, վերացնել կալվածատերերի սեփականութիւնը հողերի վերաբերյալ, արտադրութեան վրա բանվորական հսկողութեան և խորհրդային իշխանութեան ստեղծում—այդ ամենն ապահովված է»:

ԼԵՆԻՆԸ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՈԿՏԵՄ- ԲԵՐԻՑ ԱՆՄԻՋԱՊԵՍ ՀԵՏՈ

Հենց հաջորդ որն անմիջապես բոլոր յերկրորդների կառավարություններին ուղղվեց դիմում՝ արդարացի հաշտություն կնքելու առաջարկով:

Հոկտեմբերյան հեղաշրջման հենց առաջին որն և յեթ վերացավ կալվածատերերի սեփականությունը հողից: Լենինի ցուցմունքով հրատարակվեց հետևյալ դեկրետը.

ԴԵԿՐԵՏ ՀՈՂԻ ՄԱՍԻՆ

1. Հողի կալվածատիրական սեփականությունն իսպառ վերացվում է առանց վորևեփրկագրման:

2. Կալվածատերերի հողերը, ինչպես և թագավորի ընտանիքին պատկանող, յեկեղեցական և վանքապատկան բոլոր հողերն ու կալվածքները, իրենց կենդանի և մեռյալ ինվենտարով, բոլոր շենքերն իրենց սարք ու կարգով անցնում են շրջանային հողային կոմիտեների և գյուղացիական ներկայացուցիչների գավառական խորհուրդների տնօրինության (մինչև Սահմանադիր ժողովը):

3. Բռնագրաված գույքի, վոր այսուհետև պատկանում է ամբողջ ժողովրդին, փչացնելը

հայտարարվում է ծանր հանցանք և պատժվելու յե հեղափոխական դատարանով:

Յեվ այսպես, շնորհիվ ընկեր Լենինի և բայլչեիկների կուսակցության ուղիղ ղեկավարության, գյուղացիությունը հասավ իր հնորյա և ամենից թանգ յերազին՝ հողին: Այժմ մեզանում վերացված է հողի մասնավոր սեփականությունը: Հողը չի կարելի գնել, վաճառել, գրավ գնել և այլն:

ԻՆՉՊԵՍ ԲԱՆՎՈՐԱ-ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԻՇԽԱ- ՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵՑ ՅԵՐԿՐԻ ՊԱՇՏ- ՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1917 թվի հոկտեմբերին գյուղացիությունը միացած բանվոր դասակարգի հետ և վերջնիս ղեկավարությամբ տապալեց կապիտալիստներին և կալվածատերերին: Գյուղացիությունը հող ստացավ: Բանվորներն ու գյուղացիները վճարեցին կալվածատերերին և կապիտալիստներին: Յերիտասարդ Հանրապետությունն իր առաջին օրերն եր ապրում: Բայց հենց առաջին օրերից ել, յերբ հաստատվեց խորհուրդների իշխանությունը, գեներալներն սկսեցին հարձակվել:

Բանվոր դասակարգի և գյուղացիների առաջ մի խնդիր դրվեց՝ կամ պաշտպանել իրենց նվաճումները և կամ հանձնել և նորից լծի տակ մտնել, հողերը կրկին վերադարձնել կալվածատերերին և նորից վերականգնել կապիտալիստների իշխանությունը:

Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը իր հանձարեղ խելքով, իր անսահման սիրով դեպի բանվորն ու գյուղացին տեսավ, վոր հարկավոր է ամբողջ ուժերը լարել, բոլոր հնարավորություններն ոգտագործել, խորհրդային իշխանու-

Թյոււնը գեներալներէից պաշտպանելու համար,
 փրկել յերիտասարդ բանվորա-գյուղացիական
 հանրապետութիւնը, բանվորա-գյուղացիական
 յերիտասարդ Միութիւնը: Այդ ծանր որերին
 Լենինը բանվորա-գյուղացիական Միութիւնի
 գլուխն անցավ:

Բանվորա-գյուղացիական զենքի համար
 առաջին փորձը փախած Կերենսկու հարձակման
 հետ շարունակեց եր: Կերենսկուն հաջողակեց ռազ-
 մաճակատից մի քանի զորամասեր խաբելով
 առաջ քաշել Պետրոգրադի վրա: Լենինն իր ամ-
 բողջ կամքը, միտքն ու ջանքը թափեց այդ
 հարձակումը հետ մղելու համար:

Ահա թե ինչ է պատմում այդ որերից՝ ընկ.
 Պաղվոյսկին*) Լենինի մասին:

«Լենինը չտեսնված լարվածութեամբ եր
 հետևում Կերենսկու հարձակման: Նա պահան-
 ջում եր մանրամասն զեկուցել. . . Ընկ. Անտո-
 նովը—Ովսենկոն**) քարտեզի վրա նրան բա-
 ցատրում եր ռազմական գործողութիւններին

*) Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան ժամանակ
 ընկ. Պաղվոյսկին Պետրոգրադի Ռազմա-հեղափոխական
 կոմիտեյի նախագահն եր և զեկավարում եր ապստամ-
 բութեան նախապատրաստական աշխատանքները: Այժմ
 նա դարձյալ զինվորական աշխատանքի յե:

**) Ընկ. Անտոնով-Ովսենկոն Հոկտեմբերյան հե-
 ղափոխութեան որերին Ռազմա-հեղափոխական կոմիտե-
 յի քարտուղարն եր:

ընդհանուր ծրագիրը: Ընկ. Լենինը բացա-
տրությունն էր պահանջում, թե ինչո՛ւ այս կամ
այն կետը չի պաշտպանվում, ինչո՛ւ յե այս
քայլն արվում և վոչ մի ուրիշը, ինչո՛ւ այս
անցքը փակված է և այլն: Նրա համար ամեն
ինչ պարզ էր: Նրա հետ խոսելով յես տեսա,
վոր մի քանի թերություններ ենք կատարել.
այն արտակարգ արագությունն ու թափը չենք
հանդես բերել, վորպիսին պահանջում է յին
հանգամանքները: Մենք չեյինք ոգտագործել
Պետրոպրազի (Լենինգրադի) պաշտպանու-
թյան համար բոլոր ուժերն ու միջոցները»:

Ընկ. Պադվոյսկին ավելացնում է.

«Հաջորդ որը ժամը 12-ին Լենինն յեկավ
չտար՝ ինձ մոտ և պահանջեց, վոր իմ սենյա-
կում իրեն համար սեղան դնենք: Նա հայտնեց,
վոր ուզում է դիրքերին լավ տեղյակ լինել և
ավելացրեց, վոր Ժողովրդական կոմիսարների
Պորհուրդը վորոչեւ է իրեն, Ստալինին և Տրոյ-
կուն ինձ ոգնության ուղարկել: Աստիճանա-
բար ինքն էլ չնկատելով նա սկսեց անմիջա-
կան կարգադրություններ անել մեկ սրան, մեկ
նրան: Աշխատանքը յեռաց, իսկ Լենինին թվում
էր, թե նա ելի բավականաչափ արագ չի գնում:

«Մյուս որը յես գնահատեցի Լենինի աշ-
խատանքի ամբողջ նշանակությունը: Յես հաս-
կացա, թե վորն է Լենինի ուժը: Մենք ցրված
եյինք աշխատում, մեր ուժերը հավաքում և

կովի էյին ուղարկում առանց ծրագրի, վորի
հետևանքն էր լինում գործողությունների
ցրվածություն: Մասսաները չէյին զգում յեր-
կաթե կամք ու ծրագիր, վորով ամեն բան իր
տեղում էր, իրար կպած և միահամուռ:

«Լենինը կարծես թե ամեն մեկի գլխում
մեխում էր այն միտքը, թե հարկավոր է ամեն
ինչ կենտրոնացնել պաշտպանության համար,
ամեն ինչ տալ պաշտպանության»:

Կերենսկու հարձակումը հետ շարավեց,
բայց դրան հաջորդեցին նոր հարձակումներ:
Ծանր և պատասխանատու յեր մանավանդ 1918
թիվը:

ԻՆՉՊԵՍ ՆԱՀԱՆՋԵՑ ԼԵՆԻՆԸ, ՀԱՂԹԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

1918 թիվ: Բոլորին ել հոգնել եյին 4 տարի տևող իմպերիալիստական պատերազմից: Չինվորները ռազմաճակատից տուն եյին դառնում: Ցարական բանակն ամբողջովին քայքայվել էր:

Գյուղացիները վրադված եյին շատ սպասած և վերջապես ստացած հողով: Իսկ այդ ժամանակ գերմանական կապիտալիստները հարձակվում եյին Սորհրդային Ռուսաստանի վրա: Գերմանական զորքերը, գերմանական բանկիրների և կալվածատերերի հրամանով, գրավել եյին Ուկրայնան և արշավում եյին Պետրոգրադի վրա:

Այդ որերին սխալվելը հեշտ էր:

Յեվ Լենինն այստեղ ել ճանապարհը ճիշտ դժեց:

Նա նահանջեց, վորպեսզի հաղթի: Ի՞նչն ոգնեց Լենինին ուղիղ ճանապարհ վերցնելիս միայն անսահման սերն աշխատավորների հանդեպ: Նա մի ընկերոջ ասում էր, վոր «լավ հեղափոխականների կուսակցութունը չի կարող պատերազմ վարել, պատերազմը գյուղացին պիտի տանի»:

— Մի՞թե դուք չեք տեսնում, վոր գյուղացին պատերազմի դեմ է փվեարկել, — հարցրեց ինձ Լենինը*).

— Ներողութուն, վոնց թե փվեարկել...

— Վոտֆերով է փվեարկել, ուզում անակատից փախել է...

Չնայած վոր նույնիսկ կուսակցութեան կենտրոնական կոմիտեյում մի ժամանակ Լենինը փոքրամասնութիւնն կազմեց, բայց և այնպէս Լենինի առաջարկով Բրեստի հաշտութիւնը կնքվեց և խորհրդային Ռուսաստանը չխորտակվեց:

Այժմ պարզ է մեզ համար, վոր այդ միակ ճամարիտ ուղին էր: Լենինը թշնամուն վորոշ տարածութիւն գիջեց, վորպէսզի ամբողջովի և հետո հարձակվի:

Լենինը իրավացի դուրս յեկավ: Գերմանական զորամասերը քայքայվեցին, սկսեցին հետ գնալ դեպի Գերմանիա: Յեղավ գինադադար:

Իսկ այդ ժամանակ Իւլիչը դեկավարում էր կարմիր բանակի կազմակերպման գործը: Հրատարակվում է դեկրետ բանակի կազմակերպութեան մասին: Կամաց-կամաց կազմակերպվում են կարմիր-զվարդիականներից և կամա-

*) Այս խոսակցութիւնը Լենինը ունեցել է ընկ. Ռադեկի հետ:

վորներից գնդեր: Կարմիր բանակն աճում և զորանում է:

Լենինը տեսնում էր այդ աճումը: Նա համոզված էր, վոր ուղիղ և այն ճանապարհը, վորով տանում էր Խորհրդային պետութիւնը: Յեւ նույնիսկ ամենածանր ընկերներին նրա համոզումը չսասանեց: Այդ ընկերներին նա պողպատյա ամուր կամքով սրտապնդում էր մյուսներին: Այսպես որինակ Յուզենիչի և Դենիկինի հարձակման ժամանակ նա գրում էր.

«Ընկեր կարմիր բանակայիննե՛ր. Յարական գեներալները՝ Յուզենիչը հյուսիսում, Դենիկինը՝ հարավում նորից լարում են իրենց ուժերը, վորպեսզի հաղթեն Խորհրդային իշխանութեան, վորպեսզի վերականգնեն ցարի, կապիտալիստների և կալվածատերերի իշխանութիւնը:

«Մենք գիտենք, թե ինչպես վերջացաւ կուլչակի նմանորինակ փորձը: Ուրալի բանվորներին ու Սիբիրի գյուղացիներին նա շատ ժամանակ չխաբեց: Տեսնելով նրա խաբեբայութիւնը, անսահման հալածանքներ ու ծեծկրելով, կապիտալիստների և կալվածատերերի գավակ սպաներից թալան ու կողոպուտ տեսնելով, Ուրալի բանվորներն ու Սիբիրի գյուղացիները ոգնեցին կարմիր բանակին՝ կուլչակին ջարդելու համար: Որենքուրգի կուգակներն անցել են Խորհրդային իշխանութեան կողմը:

«Ահա թե ինչու մենք հաստատ համոզված ենք, վոր հաղթելու ենք Յուդեոնիչին և Դենիկիին: Նրանց չի հաջողվի ցարական և կալվածատիրական իշխանութունը վերականգնելու: Այդ չի լինելու: Դենիկիինի թիկունքում գյուղացիներն արդեն ապստամբվել են: Կովկասում Դենիկիինի դեմ ապստամբութունը վառվում է պայծառ կրակով, Կուբանի կազակները տրտնջում են և հուզվում, դժգոհելով դենիկիյան բռունցքներից ու թալանից՝ հոգուտ կալվածատերերի ու անգլիացիների:

«Լինենք անսասան, ընկեր կարմիր բանակայիններ՝ բանվորներն ու գյուղացիները ե՛լ ավելի միահամուռ, ե՛լ ավելի գիտակցաբար և ավելի վճռական անցնում են հարհրդային իշխանության կողմը:

«Հառաջ, ընկեր կարմիր բանակայիններ, պատերազմ մղելու բանվորա-գյուղացիական իշխանության համար ցարական գեներալների դեմ: Հաղթանակը մերն է:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՐ ԼԵՆԻՆԸ ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ՄՈՏԵՆԱԼ ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅԱՆ

Դեռ 1901 թվից Լենինը ուսուցանում էր, վոր գյուղացիությունը միայն բանվոր դասակարգի հետ դաշինք կապելով հող և ազատություն կստանա:

1905 թվին նրա սերտ մասնակցությամբ բանվորներն ու գյուղացիներն առաջին միատեղ քայլերն արին:

1917 թվին գյուղացիությունը բանվոր դասակարգի հետ դաշինք կապած և Լենինի անմիջական ղեկավարությամբ հաստատեց Խորհրդային իշխանություն և գրավեց հողը:

Քաղաքացիական կռվի տարիներում գյուղացիությունը՝ ղեկավարությամբ բանվոր դասակարգի, վորին առաջնորդում էր Լենինը, հարար զրկանքներ կրելով պաշտպանեց իր իրավունքը հողի նկատմամբ:

Բայց բանվորի և գյուղացու դաշինքին Լենինը մոտենում էր վոչ միայն վորպես զինվորական դաշինքի՝ կալվածատեղերի և կապիտալիստների դեմ պայքարելու, նա ասում էր, վոր պիտի լինի նաև տնտեսական դաշինք: Վլադիմիր Իլյիչն ուսուցանում էր այն մասին, վոր բանվոր դասակարգը պիտի հաշվի առնի գյուղացիության վիճակը: Բանվոր դասակարգը

դը պիտի մոտենա նրան զգուշաբար և գիտակցված. «Միջակ գյուղացիութեան տնտեսական փոխհարաբերութիւնների ասպարիզում բռնութիւն գործադրելու մտքից ավելի հիմարը չկա:

«Յեթե ասված է, վոր հարկավոր է կամավոր համաձայնութիւնն առնել, ուրեմն հարկավոր է գյուղացիներին համոզել և համոզել գործնականով: Նրանք խոսքերով չեն համոզվի և լավ էլ կանեն, վոր չհամոզվեն»:

Խորհրդային Ռուսաստանի ղեկավարը, բանվորների և գյուղացիների դաշինքի ստեղծողը՝ Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը դեռ այն որերում, յերբ քաղաքացիական կռիւի յեռուն ժամանակն էր, յերբ հարկավոր էր բոլոր ուժերը լարել սպիտակ գվարդիականներին հետ քշելու, Լենինն ասում էր, վոր մեր հերթական հաջորդ անելիքը գյուղացիների վիճակը բարելավելն է: «Բուրժուազիային քննելու խընդրից հետո մեզ անհրաժեշտ է մեր ուշադրութիւնը փոխադրել միջակ գյուղացիութեան կյանքը բարեկարգելու խնդրին»:

Այդ որերին Լենինը չէր մոռանում միլլիոնավոր գյուղացիների դրութիւնը բարելավելու մասին:

Յեւ նա բանվորների առաջ խնդիր էր դրել միջակ գյուղացու հետ կամավոր ուսուցիչների համաձայնութիւնը ձեռք բերել: Ահա թէ

ինչ եր ասում նա միջակ գյուղացիութեան
հանդեպ ունեցած վերաբերմունքի մասին:

«Յերրորդ խումբը՝ միջակ գյուղացիներն
են—նրանք հորհրդային իշխանութեան քշնա-
միներ չեն: Նրանք կարող են այդ իշխանու-
թեան բարեկամները լինել, մենք ձգտում ենք
դրան և կհասնենք:

«Սոցիալիզմի բոլոր ուսուցիչներն էլ ըն-
դունում էին, վոր բանվորները պիտի տա-
պալեն կապիտալիստներին և կալվածատերե-
րին, վորպեսզի իրականացնեն սոցիալիզմը,
բայց միջակ գյուղացիութեան հետ հնարավոր
է համաձայնութիւն կնքել և այդ անհրա-
ժեշտ է» (1919 թ.):

Յեւ վաղեմի իւր իւր լէնինը դեռ իր կեն-
դանութեան որոք պրոլետարիատին տարավ
համաձայնութեան, բանվորների տնտեսական
դաշինքին գյուղացիութեան հետ: Այդ բանն
նա արեց, առաջագրելով Նոր Տնտեսական Քա-
ղաքականութիւնը:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՈՎԻ ԾԱՆՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Խորհրդային Ռուսաստանի բանվորներն ու
գյուղացիները յերեք տարուց ավելի ստիպված
յեղան տանել քաղաքացիական կռիվը: Հինգ
ու կես միլիոն, մեծ մասամբ գյուղացիներ,
զենքի տակ եյին:

Այդ հինգ ու կես միլիոնին հարկավոր եր
կերակրել, հագցնել, զինել, Ռուսաստանի մի
ծայրից մյուսը հազարավոր վերստեր տեղա-
փոխել, հյուսիսային ճակատից հարավայինը,
արևելյանից՝ արևմտյանը:

Այն ինչ տրանսպորտն ավերված ու քայ-
քայված եր:

Ավելի մեծ շրջանները՝ Սիբիրը, Ուկրալ-
յան կտրված եյին:

Բանվորների և գյուղացիների առաջ ամ-
բողջ ժամանակ մի խնդիր կար՝ կամ Կարմիր
Բանակի պարենավորման գործը կազմակերպել
և հետ մղել թշնամուն և կամ իշխանությունը
հանձնել, հողերը հետ տալ և գնալ կալվածա-
տերերի ու կապիտալիստների լծի տակ մտնել:

Սպասել կամ դանդաղել չեր կարելի:

Խորհրդային իշխանությունը, Լենինի գլու-
խավորությամբ մտցնում է պարենամանա-

տրում, բոլոր գործարաններն ու ֆաբրիկաներն ռազմական գործին ծառայեցնելով:

Լենինը տեսնում էր, վոր գյուղացիության համար դժվար է, վոր նա դժգոհ է:

«Մեզանում այդ ուժը, այսինքն գյուղացիությունը տատանվում է, ամենից շատ նա յետ հոգնել: Նրա վրա յետ ընկած հեղափոխության ծանրությունը, իսկ վերջին ժամանակ նորանոր ծանրություններ են իջնում նրա գլխին՝ անբերրի տարին, մասնատրում կատարելը, կերի պակասի պատճառով անասունների կոտորվելը և այլն: Նա չէր կարող մտածել իր դրությունը բարելավելու մասին, թեկուզ կավածատերերին վերացնելու որից յերեք տարի յետ անցել»: (Կուսակցության 1921թ. համագումարում արտասանած ճառից): Սակայն նա վճռական ձևով ղեկավարում էր խորհրդային Ռուսաստանի պաշտպանության գործը: Նա գիտեր, վոր այդ ժամանակամիջոցն անհրաժեշտ էր: Միայն կապիտալիստներին և կալվածատերերին անձնատուր լինելով էր հնարավոր ազատվել նրանից: Իսկ այդ նշանակում էր, վոր գյուղացիները նորից պիտի մնային ճնշված և հողազուրկ: Յեվ Լենինը ասում էր. «Մենք գյուղացիներից վերցնում ենք ավելցուկը և նույնիսկ վոչ թե ավելցուկը, այլ գյուղացու համար անհրաժեշտ պառենի մի մասը: Վեոգրնում ենք բանակի և բանվորների պահպանու-

թյան ծախֆերը հոգալու: Այլ կերպ մանր գյուղացիական յերկրում մենք չենք կարող հաղթել կալվածատերերին և կապիտալիստներին»:

(«Պարենհարկի մասին» գրքույկից):

«Մինչև այժմ մենք ապրել ենք չտեսնված ծանր պատերազմի պայմաններում, յերբ գինվորական կերպի գործողություններից բացի, տնտեսական ասպարիզում մեզ վոչինչ չեր մնացել: Յե՛վ հրաշք եր, վոր ավերված յերկիրը դիմացավ այդպիսի պատերազմին, և այդ հրաշքը յերկնից չընկավ, այլ վեր յելավ բանվոր դասակարգի և գյուղացիության տնտեսական շահերից, բանվոր դասակարգի և գյուղացիության, վորոնք իրենց մասսայական վոգեվորությամբ ստեղծեցին այդ հրաշքը: Այդ հրաշքով ստեղծվեց կալվածատերերի և կապիտալիստների հետ վանումը (Ռկկ X համագումարին արած զեկուցումից):

ՊԱՅԲԱՐԻ ԴԱՇԻՆԲԻՅ ԴԵՊԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆԲ, ԴԵՊԻ ԶՈԴՈՒՄ ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ

ԻՆՉՊԵՍ ԵՐ ԼԵՆԻՆԸ ԴԱՐՁ ԱՆՈՒՄ ԿԱՄ ԱՆՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐՈՒՄ ԴԵՊԻ ՆՈՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1920-21 թվականներին կարիքը ծայր աստիճանի հասավ: Գյուղացիական տնտեսութիւնը չլսված քայքայման եր յենթարկվել: Գյուղացիական մասսաները հուզված էին, դժգոհութիւն կար պարենմասնատրումից: Ամենից դիմացկուն և առաջավոր գյուղացիները կասկածի մեջ էին, բայց այդ ժամանակ բանվորներն ու գյուղացիները, Լենինի ղեկավարութեամբ, առաջադրված խնդիրը լուծել էին: Սպիտակ գվարդիականները ջարդվել էին, քաղաքացիական պատերազմը վերջացել էր: Գյուղացիութեան ձեռքում հաստատ գրավական կար, վոր էլ ցար ու կալվածատեր չի լինելու:

Հնարավոր դարձավ, ինչպէս Լենինն էր ասում կենտրոնացնել տնտեսական գրութեան վրա:

Հնարավոր դարձավ ուղարկութիւնը 1919 թվին, «Բուրժուազիային անշելու խնդրից

մեր ուշադրութիւնը դարձնել միջակ գյուղացիութեան կյանքը բարելավելու խնդրի վրա»:

Յեւ լենինը, քաղաքացիական կռիւլը վերջանալուց հետո անմիջապէս անցման ազդանշանը տվաւ: Ահա թէ ինչ էր գրում. «Ռազմական կոմունիզմը ստիպողական էր պատերազմի և ավերածութեան պատճառով: Նա համապատասխան չէր և չէր ել կարող լինել պրոլետարիատի քաղաքականութեան խնդիրներին: Նա ժամանակավոր միջոց էր: Իր դիկտատուրան մանր բուրժուական յերկրում իրագործող պրոլետարիատի նշմարիտ քաղաքականութիւնը գյուղացիներին հարկավոր արդյունաբերութեան ապրանքների փոխանակութիւնն է հացի հետ: Պարենհարկը անցնում է դեպի այդ քաղաքականութեանը»:

Այդ անցումը նա անվանեց «Նոր Տնտեսական Քաղաքականութիւն»:

ԻՆՉՈՒ ՀԱՄԱՐ ԵՐ ՊԵՏԲ ՆՈՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Նոր Տնտեսական Քաղաքականութիւնը մտցնելով, Վլադիմիր Իլյիչը խնդիր էր դրել՝ բանվորներին և գյուղացիներին միջև տնտեսական սերտ կապ հաստատել, Խորհուրդների իշխանութիւնն ամրացնելու համար:

«Պետական իշխանութիւնը մեր ձեռքումն է, մենք ունենք տնտեսական շատ միջոցներ: Յեթե մենք ջարդենք կապիտալիզմը և գյուղացիական տնտեսութեան հետ շաղկապ ստեղծենք, այն ժամանակ մենք բացարձակ անհաղթելի ուժ կդառնանք»: (II Համագումարի զեկուցումից):

Այստեղ եւ լենինը մտածում էր միլլիոնավոր գյուղացիներին դրութիւնը լավացնելու: Նա ասում էր, վոր բանվոր դասակարգը չի կարող և չպիտի կտրվի գյուղացիական մասսաներից: Նա ասում էր, վոր բանվոր դասակարգը լսում է իր պայքարի դաշնակցին՝ գյուղացիութեանը, հոգատար է նրա կարիքների և պահանջների հանդեպ: Բանվոր դասակարգը պիտի գյուղացիութեանն իր կողմը քաշի:

«Ամենից արմատական, ամենից կարևոր հարցը, այդ բանվոր դասակարգի վերաբերմունքն է գյուղացիութեան հանդեպ, այդ բան-

վոր դասակարգի դաշինքն և գյուղացիութ-
 թյան հետ, այդ առաջավոր բանվորնե-
 րի, վորոնք անցել են խոշոր ֆաբրիկի ծանր և
 դժվարին, սակայն յերախտավոր դպրոցը,
 այդպիսի բանվորների գիտեցալն և գործն այն-
 պես դնել, վորպես զի իրենց կողմը քաշեն
 գյուղացիական մասսային»:

Այդ դաշինքի ելուժյունն այն է, ինչպես
 ասված է Լենինի վերև բերված խոսքերում,
 վոր հաջողվի կանոնավոր և գյուղացիության
 համար միանգամայն գոհացուցիչ փոխանակու-
 թյուն ստեղծել գյուղատնտեսության և ար-
 դյունարերության արտադրած ապրանքների
 միջև:

Բանվոր դասակարգին վիճակ ընկած խըն-
 դիրներինց ամենինց դժվարն ու կարևորը՝ գյու-
 ղացիության հետ տնտեսական կապ ստեղծելն
 է: Այդ խնդիրը, ասում է Լենինը, մենք մի տա-
 րում և վոչ ել յերկու տարում չենք կարող վը-
 ճուել: Այդ խնդիրը հնարավոր է լուծել մի ամ-
 բողջ ժամանակաշրջանում, վորին Իլյիչն ան-
 վանում էր «Նոր Տնտեսական Քաղաքականու-
 թյուն»:

Լենինը շատ անգամ, իր կյանքի վերջին
 տարիներում կրկնում էր, վոր այդ գործը նոր
 է ու դժվար, վոր հնարավոր են սխալներ, բայց
 ատ խնդիրն մենք հասկատե՛լ ենք, ուրե՛կ ենք և՛
 կվճուենք: Ամենինց կարևորն է՝ բանվորներին և

գյուղացիների իշխանությունը անհաղթելի ուժ
դարձնել:

«Մենք արդեն սովորել ենք և պարծենում
ենք, թե ինչպես է հարկավոր տապալել բուր-
ժուագիային և ճնշել նրան: Բայց մենք չեն սո-
վորել, թե ինչպես է հարկավոր կանոնավորել
միլիոնավոր գյուղացիութեան հետ հարաբե-
րությունները: Այդ մասին պարզ պիտի ասել,
բայց մենք խնդիրը հասկացել ու դրել ենք: Յե՛վ
մենք ամբողջ հույսով, գիտակցութեամբ ու
վնասականութեամբ ասում ենք, վոր այդ խըն-
դիրն էլ կլուծենք և այն ժամանակ սոցիալիզմն
անհաղթելի կլինի»: Այդ խնդիրը Լենինը դրել է
Նոր Տնտեսական Քաղաքականութեան առաջ:

ԻՆՉ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ ՊԻՏԻ ՀԻՄՆՎԻ ԲԱՆ- ՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Տնտեսական կապի կարգավորման, բան-
վորների և գյուղացիների տնտեսական դաշին-
քին անցնելը սկսվեց պարենհարկը մտցնելու
որից :

Պարենհարկի ժամանակ գյուղացիները
բանակի կարիքների համար Խորհրդային իշ-
խանությանն էլին հանձնում իրենց ապրանքնե-
րի միայն մի մասը : Ապրանքների մնացած շատ
մասը մնում էր գյուղացու ձեռքում : Այդ մը-
նացածով գյուղացին թե ընտանիքն էր պահում
և թե իր տնտեսութունը վերականգնում :

Իսկ յե՞րբ կարող է գյուղացին իր ավել-
ցուկը գործադրել ընտանիքի պահպանման և
տնտեսութունը բարեկարգելու համար : Մի-
այն այն ժամանակ, յերբ նա կարողանա յեղած
ավելցուկը վաճառել և նրա փոխարեն ձեռք
բերել անհրաժեշտ ապրանքներ :

Այժմ գյուղացին շուկայում է կատարում
առ ու ծախսը : Գյուղացին ցորենի և այլ ապ-
րանքների ավելցուկը տանում է շուկա, իսկ
բանվորն էլ պետական առևտրական հիմնարկ-
ների միջոցով վաճառքի յե հանում արդյունա-
րերու թյան ապրանքները :

Բանվորի և գյուղացու միջև փոխանակու-
թյունը կատարվում է առևտրի հունով: «Առև-
տուրն այժմ միակ հնարավոր շաղկապն է պրո-
լետարիատի առաջավոր մասի և գյուղացիու-
թյան միջև, միակ հնարավոր կապը, վորպես
զի ընդհանուր ֆակտով սկսվի վերելքը» (Լե-
նինի ասածը II Համագումարում):

Բայց շուկայի և ազատ առևտրի հետ
թուլացատրվում է և մասնավոր կապիտալը,
մասնավոր առևտրականը, վաճառականն ու
տնայնագործը:

Այսպիսով, շուկայում պետական և մաս-
նավոր կապիտալը պայքարում են: Կռիվը նրա
համար է, թե ո՞վ պիտի գյուղացուն արդյունա-
բերության ապրանքներ վաճառի՝ Սորհրդային
պետությո՛ւնը, թե մասնավոր առևտրականը:

Յեթե պետական արդյունաբերությունը
առաջնություն տանի, այն ժամանակ բանվոր-
ների և գյուղացիների միությունը կաճի և
կամրանա Սորհրդային իշխանությունը: Յե-
թե մասնավոր առևտրականը հզորանա, այն
ժամանակ բանվորների և գյուղացիների միջև
սոսիճանաբար կառաջանա ընդհատում և ան-
ջատում, Սորհրդային իշխանությունը կթու-
լանա:

«Բանվորների և գյուղացիների շաղկապը
տեղի հոսանքներում մասնավոր կատարուհա-
նների դեմ մղված պայքարի պայմաններում,

մրցման միջոցով աստիճանաբար կապիտալիստին հետ մղելու ճանապարհով:

«Ուղղակի, կոմունիստական բաշխում մենք չկարողացանք մտցնել: Դրա համար չկային սարք ու կարգով գործարաններ: Ուստի մենք սպիտի առևտուրի միջոցով տանք և տանք կապիտալիստից վոչ վատ»:

ՄԵՐ ՆՊԱՏԱԿՆ Ե ՎՈՉ ԹԵ ՀԱՐՍՏԱՆԱԼ, ԱՅԼ ԲԱՎԱՐԱՐԵԼ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔՆԵՐԸ

Սորհրդալին իշխանությունը բանվորներին ու գյուղացիներին իշխանություն է: Նա չի կարող իրեն նպատակ դնել հարստահարելով գյուղացիներին հարստանալ: Լենինն ասում էր, վոր Սորհրդալին իշխանության նպատակն է տնտեսական շաղկապ ստեղծել, բարելավել գյուղացիներին դրությունը:

«Մեր նպատակն է, — ասում էր Լենինը, — կապիտալիստի հասարակ գործակատարի հետ ունեցած մրցումը տանել:

«Կապիտալիստները գյուղացիության հետ ստեղծում են տնտեսական շաղկապ, վորպեսզի հարստանան, իսկ մենք պիտի գյուղացիական տնտեսության հետ շաղկապ ստեղծենք, վորպեսզի մեր պետության կապն ավելի ուժեղանա:

«Իսկ դրա համար, — ասում էր նա — պրոլետարական պետությունը պիտի դառնա բզբույշ, շնորհալի և կարող «տնտես», ճշտապահ մեծածախս վաճառական: Այլ կերպ նա չի կարող մանր գյուղացիական յերկիրը վտտփկանգնեցնել, այլ անցում դեպի կոմունիզմներկա պայմաններում, կապիտալիստական (առայծմ դեռ կապիտալիստական) Արևմուտ-

քի կողմիցն-չկա» («Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան 4-րդ տարեդարձը» հոդվածից) :

Բանավոր դասակարգի և նրա ղեկավար կոմունիստական կուսակցութեան համար առևտուրի կազմակերպումը նոր գործ է: Մենք ստիպված ենք սովորել: Լենինը շատ անգամ է ասել, թե գիտութեան համար ամեն ինչ վճարել: Այդ կարևոր հարցում, առևտրի խնդրում, ասում էր նա, սխալներ հնարավոր են: «Բայց մենք այդ սխալները պիտի ուղղենք, մինչև վոր սովորենք մրցել հասարակ գործակատարի, հասարակ կապիտալիստի հետ, վորը կգնա գյուղացու մոտ և նրա հետ չի վիճի կոմունիստի մասին...» (II Համագումարի զեկուցումից) : Քայլ առ քայլ, ասում էր Լենինը, մենք պիտի հասնենք այն դրութեան, վորպեսզի մասնավոր կապիտալիստից ավելի աժան և ավելի լավ ապրանքներ տանք գյուղին:

Աստիճանաբար դուրս անելով նրան գյուղից, ազգաբնակչութեան մեջ կոոպերատիվ կազմակերպութեան ստեղծելով: «Գյուղացին քաղաքի արդյունաբերութեան կարիքն ըզգում է, առանց նրան նա չի կարող ապրել, իսկ այդ արդյունաբերութեանը մեր ձեռքումն է: Յեթե այդ գործը մենք ուղիղ տանենք, գյուղացին մեզից շնորհակալ կլինի, վոր մենք այդ ապրանքներն ու գործիքները, այդ կուլտուրան տանում ենք նրա մոտ: Վոչ թե շահագործող-

**ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ՓՈԽՅԱ-
ՐԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՎՃՌՈՒՄ ԵՄԵՐ ՀԵՂԱ-
ՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԲԱԽՏԸ**

Բանվորների և գյուղացիների շահկապի և միության խնդիրը կարմիր թելի նման անցնում է Լենինի ամբողջ կյանքով: Այդ բանին և նվիրել նա և իր վերջին խոսքը:

Իր ծանր հիվանդության ժամանակ Լենինը գրել է յերկու վերջին հոդված. «Լավ եք ի՞նչ, բայց լավ» և «Կոոպերացիայի մասին»:

Այդ յերկու հոդվածներում ընկեր Լենինը կուսակցության և Ռուսաստանի բանվոր դասակարգին կտակել է, թե ինչպես պիտի փոխհարաբերություն ստեղծել գյուղացիության հետ: Մենք, ասում է նա, ամբողջ աշխարհում միակ բանվորա-գյուղացիական իշխանությունն ենք:

Ուրիշ յերկրներում կապիտալիստներն են թագավորում: Այնտեղ բանվորն ու գյուղացին դեռ ճնշված են: Նրանք դեռ չեն հաղթել, սակայն նրանց պայքարը ծավալվում է և աճում: Յեվ Լենինն ասում էր, վոր վաղ թե ուշ նրանց պայքարը հաղթանակով է վերջանալու:

«Անսովոր արագությամբ վերջին տարիներում ազգաբնակչության մեծամասնությունը մասնակցում էր իր ազատագրական պայքարին,

այնպես վոր կասկածանքների ստվեր անգամ չի կարող լինել այն մասին, թե ինչպես պիտի լինի համաշխարհային պայքարի վերջնական վրեժիոր: Այդ իմաստով սոցիալիզմի վերջնական հաղթանակն անպայման և լիովին ապահովված է» («Լավ է քիչ, բայց լավ» հոդվածից):

Բայց առայժմ այնտեղ չկա բանվորների ու գյուղացիների հաղթանակը: Այնտեղ դեռ իշխում է կապիտալը: Յեվ մինչ այն մենք չենք կարող Արևմուտքի բանվորների կողմից տրեստական ոգնություն սպասել: Ի հարկե, յերբ նրանք հաղթեն, մեզ կարող են մեքենաներ տալ մեր հում նյութերի դիմաց: Մենք ստիպված ենք ապրել մեր, առայժմ աղքատիկ, պայմաններում:

Մեզ հարկավոր է դիմանալ, մինչ այլ յերկրներում հեղափոխություն սկսվի:

Իսկ ի՞նչպես կարող ենք դիմանալ, յե՞րբ կարող ենք Պորտուգալների իշխանությունն ամբողջնել այնքան, վոր մեզ չկարողանան ճնշել:

Միայն այն ժամանակ—ասում էր Լենինը—յերբ մենք կկառուցենք բանվորների ու գյուղացիների միությունը, միայն այն ժամանակ, յերբ մենք միլլիոնավոր գյուղացիների վստահությունը կպահպանենք և կղեկավարենք նրանց:

«Մենք պիտի այնպիսի ֆաղափականություն վարենք կամ մեր փրկության համար

հետևյալ ֆաղափականութիւնն ընդունենք:
 Մենք պիտի ջանանք կառուցել այնպիսի պե-
 տութիւն, վորի մեջ բանվորները պահեն դե-
 կավարութիւնը գյուղացիների վրա, ունենա-
 յին գյուղացիների վստահութիւնը և ծայրա-
 հեղ տնտեսումով իրենց հասարակական հարա-
 բերութիւններից դեն նետեյին ավելորդու-
 թյան հետքն անգամ»:

*Իսկ ի՞նչպէս խորհրդային պետութիւնն ու
 բանվոր դասակարգը ձեռք պիտի բերեն գյու-
 ղացիական մասսաների վստահութիւնը:*

Նրանք, ասում եր Լենինը դեռ կուսակցու-
 թյան II-րդ Համագումարում, պիտի վոչ թե
 խոսքով, այլ գործով ստեղծեն այդ շաղկապը,
 վորպէսզի ամենից հետնյալ գյուղացին զգա
 բարելավումը, հասկանա այն կապը, վոր կա իր
 շահերի և այն բարձր նպատակների իրագործ-
 ման միջև, վորին մենք ձգտում ենք:

«Պիտի ցույց տալ այդ շաղկապը, վորպէսզի
 մենք պարզ տեսնենք, վորպէսզի ամբողջ ժո-
 դովուրդը տեսնի, վորպէսզի գյուղացիակ. հոծ
 մասսան տեսնի, վոր իր ծանր, շտեսնված ձե-
 վով ֆայֆայված, չլսված աղփատ և տաժանե-
 ի կյանքի և այն աշխատանքի միջև, վոր հա-
 նուն սոցիալիստական հեռավոր գաղափարների
 տանում են կոմունիստները, այժմ կապ կա:
 Պիտի այնպէս անել, վերպէսզի հասարակ
 շարժային աշխատավոր մարդն ել հասկանա,

վոր ինքը մի բարեկամում ստացել է և այդ բարեկամումը ստացել է վոչ թե այնպես, ինչպես գյուղացիներից քչերը ստանում էին կալվածատիրական իշխանության և կապիտալիզմի որով, յերբ բարեկաման ամեն մի քյալը (անկասկած բարեկամումներ յեղել են և շատ խոշոր) հին հասարակարգում կապված էր ծաղրի, հիշոցի և ծանակի հետ գյուղացու հանդեպ: մասսաների վրա կատարած բռնության հետ, վորը գյուղացիներից և վոչ մեկը չի մոռացել և տասնյակ տարիներ էլ չի մոռացվի Ռուսաստանում: Մեր նպատակն է վերականգնել շաղկապը, ցույց տալ գյուղացուն, վոր մենք ըսկսում ենք նրանից, ինչ վոր հասկանալի յե նրան, ծանոթ է և հենց այժմ, նրա աղքատության ժամանակ մատչելի, և վոչ թե գյուղացու տեսակետից ինչ վոր հեռավորից ու յերևակյականից: Մեր նպատակն է, հենց ցույց տալ, վոր մենք կարող ենք նրան ոգնել, վոր կուժունիստները, մանր գյուղացուն՝ նրա ծանր, ավերված, աղքատ և տանջալի ֆաղցած վիճակում հենց այժմ ոգնում են գործով: Հարկավոր է գյուղացիական մասսայի հետ, շարֆային աշխատավոր գյուղացու հետ սերտ կապվել և սկսել առաջ շարժվել անչափ դանդաղ, ավելի դանդաղ, քան մենք յերագում ենք, բայց և այնպես, վոր իրով մասսան էլ շարժվի մեզ հետ: Այն դեպքում այդ շարժման արագանալը

ժամանակին այնպես կգա, վոր շենք այժմ յե-
րագել էլ չենք կարող: Իմ կարծիքով այդ Նոր
Տնտեսական Բաղաժականութեան առաջին հիմ-
նական բաղաժական դասն է» (ՌԿԿ II Համա-
գումարի զեկուցումից):

**ԱՆՅՐԱԺԵՇՏ Ե ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ՄԻՋՈՑՈՎ
ԴԱՆԴԱՂ, ԲԱՅՑ ՄՇՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ
ՄԻԼԼԻՈՆԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻՆ**

Որոհարգալին իշխանությունը ի՞նչ պայմաններում ե ստիպված բանվորների և գյուղացիների շողկապը հիմնելու, բավարարելու գյուղացիների կարիքները և աստիճանաբար նրանց դրությունը բարելավելու: Այն ժամանակ, յերբ մեր արդյունաբերությունը լիովին չի վերականգնել պատերազմից ստացած վնասները, յերբ, ինչպես Լենինն եր ասում, մեր գյուղում դեռ կիսավայրենություն կա, տասնյակ վերստեր ճանապարհներից զուկ են: Յերբ գյուղացիների մեծամասնությունն անզրազետ է, սովոր ե ամեն ինչ հին ձևով կատարել, քչերն են կարգում գիրք ու լրագիր: Յերբ մեր գյուղացուն գերմանացի կամ դանիացի գյուղացու հետ համեմատելուց տասնյակ թերություններ կտեսնենք:

Ամենից ավելի լավ Լենինն եր տեսնում
այլ:

Իր վերջին հոգվածներում, վորոնց կարելի յեր մեր առաջնորդի կտակներն անվանել, նա ասել ե, վոր գյուղացուն հարկավոր ե իր լոր թերություններով ու սովորություններով վերցնել և աստիճանաբար, քալլ առա քալլ,

վարժեցնել նրան լավին, սովորեցնել գրքին ու
լրագրին, լավացնել նրա կենցաղը, բարձրա-
ցնել նրա կուլտուրական պահանջները: Մինչ
այն ժամանակ, յերբ միլիոնավոր գյուղացի-
ներ անգրագետ կմնան, չի կարելի լավը կա-
ռուցել, չի կարելի սոցիալիզմ կառուցել:

«Առանց գլխովին գրագիտության, առանց
անհրաժեշտ չափի գիտակցության, առանց
բնակչությանը բավականաչափ վարժեցնելու,
վոր ոգտվեն գրքից, և առանց այդ բանի համար
անհրաժեշտ նյութական հիմքի, առանց բավա-
կանաչափ ապահովության, որինակի համար
չբերք տարուց, սովից և այլն,—առանց դրան
մենք մեր նպատակին հասնել չենք կարող»:

Յեվ Լենինը կտակել է, վոր Հոկտեմբերյան
հեղափոխության 10-ամյակին, 1927 թվին,
Խորհրդային Միության մեջ անգրագետ մարդ
չլինի: Խորհրդային իշխանությունն իր բոլոր
ուժերն է լարում այդ նպատակի համար: Յեվ
նա կանչում է բոլոր գիտակից քաղաքացիներին
ոգնելու անգրագիտության վերացման գործին,
հիմնում է «Կորչի անգրագիտությունը» ընկե-
րություններ, վորպեսզի 10-ամյակին անգրա-
գետ չունենանք:

Այն ժամանակ, յերբ Արևմուտքի գյուղա-
ցիները լայն չափով ոգտնվում են մեքենանե-
րից, մեր գյուղացիները դեռ սախաված են շատ
անգամ «չուլթ»-ով վարել, քանի վոր իմպերի-

ալիստական և քաղաքացիական յերկարամյա պատերազմներից հետո հարկավոր քանակութեամբ մեքենաներ չկան: Բայց բանն այն չէ միայն, վոր պակասում են մեքենաներ: Բանն այն է, վոր մեզանում գյուղացիների մեծ մասը դեռ կազմակերպված ու միացած չեն: Տրակտորի նման մեքենան կարող է տասնյակ տնտեսութեանների ծառայել: Իսկ չե՞ վոր էլեքտրոֆիկացիան հարյուրավոր, հազարավոր գյուղական ծխերի ուժ է տալու: Մի գյուղացու ուժը չի պատի մենակ իրեն համար ձեռք բերելու տրակտոր կամ այլ մեքենա: Նշանակում է ինչքան շատ կազմակերպվեն գյուղացիները, այնքան ավելի շատ հավաքական ուժերով կդիմեն մեքենաների ոգտագործման: Հարկավոր է մեր գյուղական ծխերը կազմակերպել և միացնել: Յեվ Լենինն ասում էր, վոր այս գործում հրամայել չի կարելի: Միայն կարգադրելով կազմակերպութեան չես ստեղծի, գյուղացիները չեն լսի: Հարկավոր է այդ բանն անել աստիճանաբար: Կոոպերացիայի ճանապարհով մենք գյուղացիութեանը պիտի կազմակերպենք ու միացնենք:

«Կոոպերացիան հեշտացնում է միլիոնավոր ազգաբնակչութեան միութեանն ու կազմակերպութեանը, ապա գլխովին ամբողջ բնակչութեան: Իսկ այդ հանգամանքն իր հերթին հսկայական դրական յերևույթ է պետա-

կան կապիտալիզմից հետագայում սոցիալիզմին անցնելու տեսակետից» («Կոոպերացիայի մասին» հոդվածը) :

Աստիճանաբար, քայլ առ քայլ, մենք մեր բնակչության պետք է ավելի կուլտուրական դարձնենք, գործնականում ցույց տանք գյուղացիության կոոպերացման ոգուտները :

«Իսկապես մեզ մնացել է «միայն» մի բան՝ մեր ժողովուրդն այնքան կուլտուրական դարձնել, վորպեսզի նա հասկանա կոոպերացիային, գլխովին մասնակցելու ոգուտը և կարգավորի այդ գործը : «Միայն» այդ գործը և էլ ուրիշ «իմաստություններ» մեզ հարկավոր չեն սոցիալիզմին անցնելու համար» :

Ինչպես յերևում է Լենինի վերև բերած խոսքերից, կոոպերացիան այնպիսի մի գործ է, վոր կարելի չէ հիմնել միայն իրենց բանավորների և գլխավորապես գյուղացիական մասսաների մասնակցությամբ : Լենինը շատ պարզ տեսնում էր, վոր մեզանում դեռ շատ հեռու ենք այն վիճակից, յերբ յուրաքանչյուր գյուղացի կհասկանա իր սեփական շահը կոոպերացիայից : Նա առաջուց ասում էր, վոր այդ «միայնը» այնքան էլ հեշտ չի, վոր կյանքում գործնականապես այն կիրառելու համար հարկավոր է բավականաչափ ժամանակ :

«Բայց այդ «միայնը» իրականացնելու համար, մի ամբողջ հեղաշրջում է հարկավոր,

ժողովրդական մասսաների կուլտուրական
գարգացման մի ամբողջ շրջան»:

Մենք սկսում ենք նրանից, ինչ վոր ունենք:
Նեպր (այսպես է կոչվում Նոր Տնտեսական
Քաղաքականությունը) մտցնելով մենք հար-
մարվում ենք մեր գյուղացու կյանքի պայման-
ներին: Նեպր գյուղացու համար վոչինչ ան-
հասկանալի և խրթին բան չի տալիս: Հավա-
սարվում ենք շարքային գյուղացուն և աստի-
ճանարար, քայլ առ քայլ, մի ամբողջ ժամա-
նակաշրջանում սովորեցնում ենք նորեն այնպես,
վոր գյուղացին տեսնում է յուր ամբողջ ո-
գուտը:

«Դրա համար ել մեզ համար կանոն պիտի
լինի՝ վորքան կարելի յե քիչ իմաստություն
անել: Այդ տեսակետից Նեպն առաջխաղացում
է այն իմաստով, վոր նա հարմարվում է ամե-
նից սովորական գյուղացու մակարդակին և
նրանից չի պահանջում վոչինչ բարձր: Բայց
վորպեսզի Նեպի միջոցով հասնենք ամբողջ
ազգաբնակչության գլխովին մասնակցու-
թյանը կոոպերացիային—ահա դրա համար
պահանջվում է պատմական մի ամբողջ շրջան:
Մենք կարող եյինք լավ դեպքում այդ շրջանն
անցել մեկ-յերկու տասնամյակում: Բայց և
այնպես այդ լինելու յե պատմական առանձ-
նակի շրջան» (Լենինի հոդվածը «Կոոպերա-
ցիայի մասին»):

**ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ԵԼԵԿՏՐՈՖԻԿԱՑԻԱՆ
ԳՅՈՒՂԻ ՃԱՆԱՊԱՐԿՆ ԵՆ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻՆ
ՀԱՍՆԵԼՈՒ ԿԱՄԱՐ**

Պայքար ճնշման դեմ, միլլիոնավոր աշխատավոր մասսաների դրուժյունը բարեկալելու, սոցիալիզմ հիմնելու համար—ահա թե ինչին նվիրեց Լենինն իր ամբողջ կյանքը: Այդ նպատակը նա յերբեք չեր մոռանում և միշտ դեպի այդ եր գնում:

Նա կարողանում էր գտնել և առաջ քաշել հատկապես այն գործնական միջոցները, վորոնք վերջի վերջո տանում էին սոցիալիզմի իրականացման նշած նպատակին, կապիտալիստների և կալվածատերերի լծի նախկին տիրապետության թագավորութ. տեղ աշխատանքի, հավասարության և յեղբայրության թագավորությունը հիմնելու: Յեվ նա մատնանշեց, թե ինչպես մենք մեր հետամնաց գյուցիական մասսայով կարող ենք այդ նպատակին հասնել:

Ահա թե ինչ եր գրում Լենինն այդ մասին.

«Նայեցե՛ք Խ.Ս.Հ.Մ. (Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության) ֆարտեզին. հյուսիսում՝ սկսած վաղոցդայից, հարավ—արևմուտքում՝ Ռաստո-

վից և Սարատովից սկսած, արևելքում Որեն-
բուրգից և Ոմսկից սկսած անծայր տափարակ-
ներ են սկսվում, վորոնց վրա տասնյակ կուլ-
տուրական պետութւոյններ կտեղավորվեն: Յե՛վ
այդ ամբողջ տարածութւոյնների վրա թագա-
վորում է նահապետական բարբը, կիսավայրե-
նութւոյնն ու կատարյալ վայրենութւոյնը:
Իսկ մնացած Ռուսաստանի գյուղացիական
խուլ անկյուններում ի՞նչ կա. ամեն տեղ, ուր
տասնյակ վերստերով արահետները, կամ ավելի
նիշտ՝ տասնյակ վերստեր նանապարհից գուրկ
գյուղերը հեռու ընկած են յերկաթուղիներից,
այսինքն կուլտուրայի, կապիտալիզմի, խոշոր
արդյունաբերութւոյան և մեծ քաղաքի կապից:
Միթե այդ բոլոր վայրերում դեռ չի իշխում
նույն նահապետական բարբն ու կիսավայրե-
նութւոյնը:

Հնարավո՞ր է արդյո՞ք այդ դրութւոյնից
անմիջապէս սոցիալիզմին անցնելը կիրառել:

Այո՛, հնարավոր է. . . բայց միայն մի պայ-
մանով:

Այդ պայմանը—ելեֆտրոֆիկացիան է:

Յեթե մենք կառուցենք շրջանային տաս-
նյակ ելեֆտրոկայաններ. . . յեթե մենք այդտե-
ղից եներգիա տանք ամեն մի գյուղի, յեթե
մենք ձեռք բերենք անհրաժեշտ ֆանկութւոյամբ
ելեֆտրո-մոտորներ և այլ մեքենաներ, այն
ժամանակ կարիք չի լինի նահապետական բար-
բից սոցիալիզմին հասնելու համար անցման
աստիճանների»:

Բայց ելեքտրոֆիկացիայի զարգացման համար, Ռուսաստանի հազարավերստ տարածութիւնների վրա ուժեղ ելեքտրոկայանների ցանց կառուցելու համար հարկավոր է ժամանակ ու միջոցներ:

Միևնույն ժամանակ ելեքտրոֆիկացիայի զարգացման արագութիւնը, վոր անհրաժեշտ պայմանն է գյուղում սոցիալիզմ հաստատելու, մեծ չափով կախված է մեր գյուղացիների կազմակերպված և կուլտուրական լինելուց: Չե՞ վոր ելեքտրոֆիկացիան մի անգամից հազարավոր գյուղական ծխերի կարիքներն է հողայու: Այն ժամանակ, յերբ այդ հազարավոր ծրխերի բնակչութիւնը գրագետ լինի, բավականաչափ զարգացած և կուլտուրական, նա կը հասկանա այն հսկա թեթևութիւնը, վոր տալիս է ելեքտրոֆիկացիան: Այն ժամանակ նա ինքն իր ուսերի վրա շտեմնված արագութիւնով կտանի այդ ցանցը և կառուցումների թափը կարագացնի: Իրա համար ել կենինը մատնանշում էր, վոր մեր պայմաններում, ելեքտրոֆիկացիայի զարգացման հետ միաժամանակ, կոոպերացիայի պարզ աճումը, վոր բնականաբար կախված է կուլտուրականութիւն և գրագիտութիւն աճման հետ, նշանակում է և սոցիալիզմի աճում: Այնպիսի աճում, վորի բնութագրում վոչ մի գյուղացու պարանով չեն քաշի, այլ ինքը գործով կհամոզվի այդ բանի ամբողջ ոգտակարութիւն:

«Այժմ մենք կարող ենք ասել, վոր մեզ համար կոոպերացիայի պարզ աճումը նույնանիշ

ե (այսինքն միևնույնն է) (վերև ցույց տրված «չնչին» բացառություններով) սոցիալիզմի անման»

«Յերբ պետական իշխանությունը բանվոր դասակարգի ձեռնումն է, յերբ արտադրության բոլոր միջոցներն այդ իշխանությանն են պատկանում, մեզ մոտ, իսկապես, մնացել է միայն ազգաբնակչության կոոպերացման խընդիրը: Ազգաբնակչության ամենաշատ կոոպերացման պայմանով ինքն իրեն կհասնենք... սոցիալիզմին:

Բայց առայժմ մենք վոչ մեկից և վոչ ել մյուսից լրիվ չավտով չունենք: Հարկավոր է ամեն տեսակի խնայողությունների միջոցով, թեկուզ դանդաղ, բայց կառուցել հզոր ելեքտրոկայաններ, բարելավել մեր արդյունաբերությունը:

Միաժամանակ հարկավոր է միլիոնավոր գյուղացիների լուսավորել, այսինքն զբաղվել, ինչպես Լենինն է ասել, կուլտուրական խնդրով:

Միանգամից այդ անել չի կարելի: Դրա համար անհրաժեշտ է, ինչպես Լենինի վերև բերված խոսքում էր ասված, պատմական մի ամբողջ ժամանակաշրջան: Յեվ մեր առաջիկա անելիքը բանվոր դասակարգի և գյուղացիության հարաբերությունների ուղիղ հաստատելըն է այդ ժամանակաշրջանի համար:

Մի այլ տեղ, 1922 թվի նոյեմբերի 19-ին Մոսկվայի Մորհրդի պլենումում արտասանած ճառում Լենինը հայտարարել է. «Թույլ տվեք

վերջացնել, հայտնելով խոր համագմունք, վոր
 ինչքան էլ այդ խնդիրը դժվար է և ինչքան էլ
 նա մեզ համար դժվարութ յունենէր է հարուցում,
 —մենք դարձյալ միասին. . ինչ կերպ էլ լինի այդ
 խնդիրը կլուծենք այնպէս, վոր նեպայիւն Ռու-
 սաստանը կդառնա սոցիալիստական Ռուսաս-
 տան» :

ԻՆՉՊԵՍ ԵՐ ԼԵՆԻՆԸ ԿԱՐՈՂԱՆՈՒՄ ՅԵՎ ՎԱՐԺՎԵԼ ԵՐ ԼՍԵԼՈՒ ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ՁԱՅՆԸ

Լենինը շատ բարձր եր գնահատում գյուղացիների նամակները:

«Ձե՞ք վոք այս վոչ մի գեկուցման մեջ չես լսի» — ասում եր Լենինը, յերբ կարդում եր գյուղացիների նամակները: Նա միշտ հաճույքով և մեծ ուշադրությամբ եր լսում գյուղացիների խոսակցություններն այն մասին, թե ինչպես են ապրում, ինչ ցավ ունեն, գյուղն ի՞նչ կարիք ունի:

Նա «Բեղնատա» թերթից պահանջում եր ղեկուցումներ գյուղացիների նամակների մասին: Նա խնդրում եր ղեկուցումների մեջ հաղորդել, թե՛

1. Գյուղացիներից թերթը քանի՞ նամակ է ստանում,

2. Ինչի մասին են գրում գյուղացիները,

3. Ինչից են դանդատվում և այլն:

**ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ. — ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՅԵՎ
ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ. — ԼԵՆԻՆԻ
ՄԱՅԸ**

Ի՞նչ գիտենք մենք Լենինի մասին:

Մենք գիտենք, վոր նա պայքարել է կալվածատերերի ու կապիտալիստների դեմ: Նա ղեկավարել է Հոկտեմբերյան հեղաշրջումը, նա կազմակերպել է սպիտակ զվարդիականներին հետ շարտելու գործը, նա ղեկավարել է Խորհրդային պետութիւնը, նա ստեղծել է բանվորների և գյուղացիների միութիւնը:

Ի՞նչ գիտենք մենք Կոմունիստական կուսակցութեան մասին:

Մենք գիտենք, վոր կուսակցութիւնը պայքարել է կալվածատերերի և կապիտալիստների դեմ, մենք գիտենք, վոր կուսակցութիւնը ղեկավարել է Հոկտեմբերյան հեղաշրջումը: Կուսակցութիւնը քշել է կալվածատերերին, հողը վերցրել և տվել է գյուղացիներին: Մենք գիտենք, վոր կուսակցութիւնը քաղաքացիական պատերազմն է ղեկավարել: Մենք գիտենք, վոր կուսակցութիւնն այժմ ղեկավարում է Խորհրդային պետութիւնը և մեր անտեսութիւնը կարգավորում: Շատ բան մենք գիտենք Կոմունիստների կուսակցութեան

մասին, բոլորը չի լինի ասել: Պատմելով չի
կարելի վերջացնել այն պայքարը, վոր կու-
սակցությունն իր ուսերի վրա յե տարել: Կո-
մունիստական կուսակցությունը ամբողջ ժա-
մանակ պայքարել է բանվորների և գյուղացի-
ների շահերի համար:

Մի խոսքով, ինչ վոր մենք գիտենք Լենինի
նի մասին, նույնն էլ գիտենք Կոմունիստական
կուսակցության մասին: Լենինն ու կուսակ-
ցությունն իրենց կյանքում միաձույլ են յե-
ղել, իրարից անբաժան: Միասին են պայքարը
տարել, միասին են սխալվել և միասին էլ սը-
խալներն ուղղել:

Ո՞վ էր Լենինը Կոմունիստների կուսակ-
ցության մեջ:

Լենինը կոմունիստական կուսակցության
առաջնորդն էր: Նա ղեկավարում էր կուսակ-
ցությունը: Նա նավապետն էր այն նավի, վոր
կոչվում է Ռ.Կ.Կ (բ): Այժմ Լենինը մեռել է:

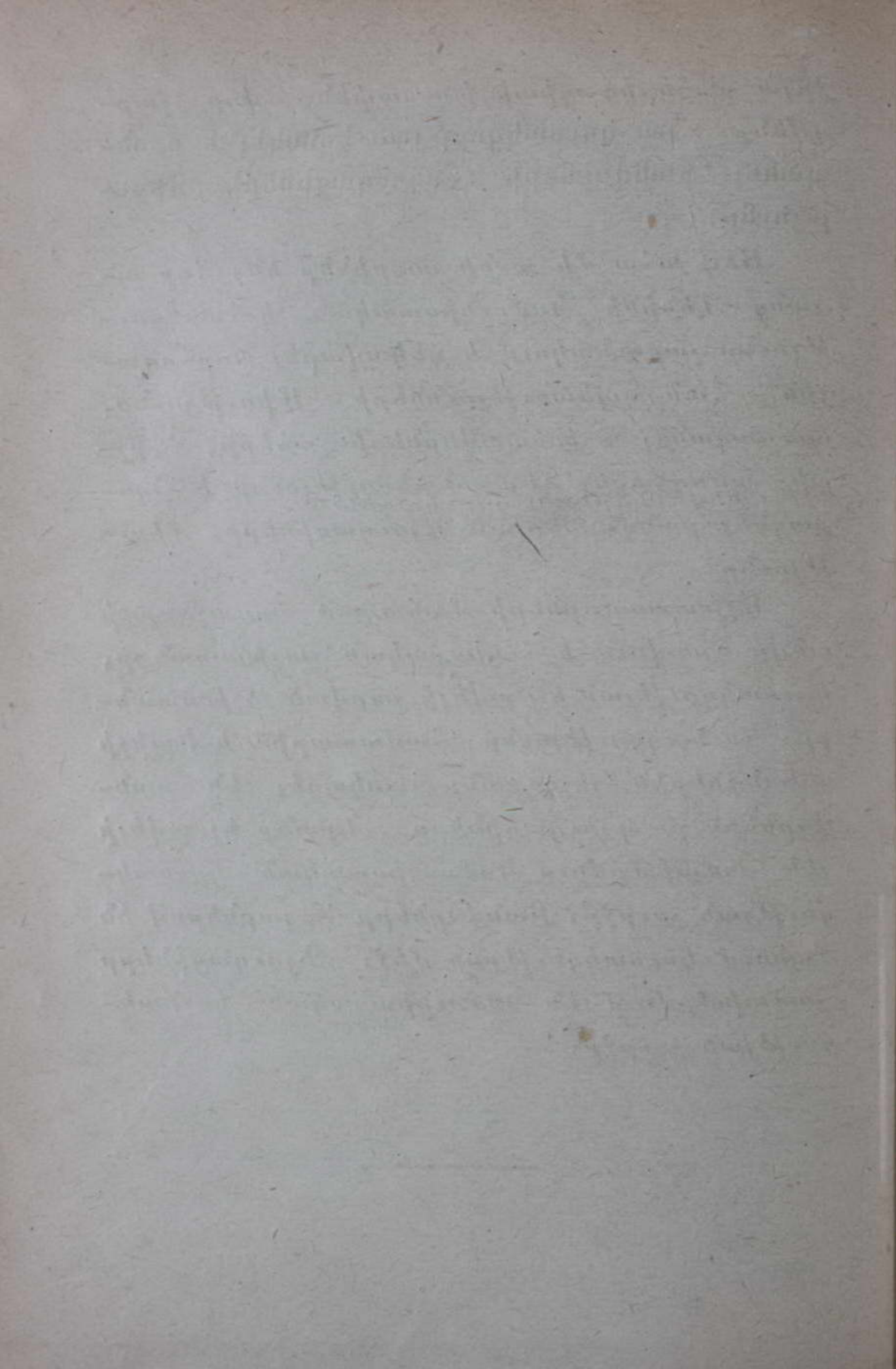
Ղեկավարը չկա: Բայց նա, վորպես լավ
վարպետ, իր կենդանության ժամանակ իրեն
լավ ոգնականներ պատրաստեց: Մեռնելիս,
Լենինը ցույց տվավ այն ուղին, վորով յեր-
կար տարիներ պիտի գնանք: Նա վոչ միայն
այդ ճանապարհը ցույց տվավ, այլ և պատմեց
մեզ, թե այդ ճանապարհի վրա ի՞նչ արգելք-
ների և վորտեղ պիտի հանդիպենք, ինչ ստոր-

Ջրյա քարերից պիտի խուսափենք, վոր ջլար-
դվենք: Նա կուսակցութեան կտակել ե պահ-
պանել բանվորների և գյուղացիների միու-
թյունը:

Յեվ ահա մի քանի տարիներ են, վոր ա-
ռանց Լենինի կոմունիստական կուսակցու-
թյունը շարունակում ե ղեկավարել Սորճրդա-
յին Հանրապետութեանների Միութեանը,
պաշտպանել աշխատավորների շահերը, քիչ-
քիչ առողջացել մեր տնտեսութեանը և հզո-
րացնել բանվորների և գյուղացիների միու-
թեանը:

Աշխատավորների մահացած առաջնորդի
տեղը գրավում ե հավաքական աշխատանքը,
կուսակցութեան ե՛լ ավելի լարված աշխատան-
քը: Կուսակցութեանը հավատարիմ ե Իլյիչի
ավանդներին: Այդ բանը հասկացել են բան-
վորներն ու գյուղացիները: Նրանք ել ավելի
յեն համախմբվում կոմունիստական կուսակ-
ցութեան շուրջը: Բանվորները հազարներով են
մտնում կուսակցութեան մեջ: Գյուղացիները
համախմբվում են կոմունիստական կուսակ-
ցութեան շուրջը:

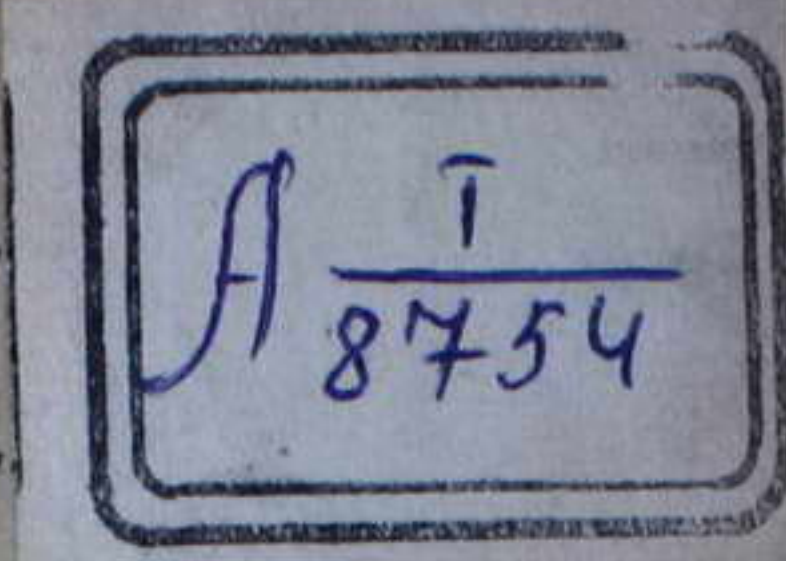

14. Իս. Տեր-Ներսիսյան.—*Ինչպես մշակել խաղողի աղիները* (28 նկարով) 35 »
15. Յերեսներս դեպի գյուղ.—*Անդրկովկասյան Յերկրային կոմիտեյի բանաձևը գյուղացիական հարցի մասին, Ս. Շադունցի նախարանով* (սպառված) 14 »
16. Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության կենտրոնական կոմիտեյի Զորքորդ Պլենումի Բանաձևերը (սպառված) 15 »
17. Ռ. Արմենյան.—*Խոշոր յեղջուրավոր անասունների ժանտախտը* 15 »
18. Հ. Ազատյան.—*Գյուղատնտեսական բանվորությունը և միջազգային կոմունիստական շարժումը* 40 »
19. Ն. Խան-Աղյան.—*Ուղեցույց արդյունավետ խողարուծության* 15 »
20. Ֆերդինանդով.—*Հավաքուծ. և նրա ոգուտն.* 20 »
21. Ա. Դանելբեգ.—*Հավ ե ուշ, քան յերբեք* (ազրույիյես) 20 »
22. Կ. Կ. Մելիք-Շահնազարյան.—*Կտավատը և կանեփը* 20 »
23. Ս. Լուկաշին.—*Անդրկովկասի տնտեսական դրությունը* 15 »
24. Հրահանգ Հայաստանի Խ. Ս. Հանրապետության անտառներից փայտեղեն բաց թողնելու համար (պաշտոնական) 15 »
25. Պրոֆ. Ավ. Քալանթար.—*Կաթնատու կովի կերակրումը* 30 »
26. Ա. Ա. Տրիֆոնով.—*Ինչու պետք է ցելը շուտ անել* 15 »
27. Ա. Բակունց.—*Գալուստի վիկը* (
28. Ա. Բակունց.—*Կարտոֆիլի մշակ*
29. Սուրբոտին.—*Կովի դատը* (ազր

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0045523

- 30. Կ. Ե. Մեղիք-Շահնագարյան .—Տիզկանեփ
- 31. Իս. Տեր-Ներսիսյան .—Պատասու ծառերի
սատուներն ու հիվանդությունները
- 32. Խ. Ավդալբեգյան .—Գյուղի հողաշինար
թյունը
- 33. Արագի .—Տրակտորը (աղբո-սլատմվածք) 15 »
- 34. Յալտացի .—Խորհրդավոր տրտունջներ (աղբո-
ղբույց) 15 »
- 35. Խնկո-Ապեր .—Գյուղատնտես-անասնաբույժը և
իր աղբո-ղբույցը 20 »
- 36. Ս. Ֆրիդուլին .—Տասը պատգամ անասնապահին
(բ. տպագր.) 20 »
- 37. Մ. Խանգադյան .—Մեղվաբուծության դործնա-
կան ձեռնարկ 60 »
- 38. Արամայիս Յերգնկյան .—Մեր գյուղատնտեսու-
թյան հերթական խնդիրները 40 »
- 39. Ա. Աթանասյան .—Գուլթան, թե՞ արոր 10 »
- 40. Վ. Բոյկով .—Այժն աղքատի կովն է 20 »
- 41. Իս. Տեր-Ներսիսյան .—Գոմաղբը 20 »
- 42. Ի. Կուզնեցով .—Լենինը և գյուղացիությունը 30 »

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ ՅԵՎ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՒՅՍ ԿՏԵՍՆԵՆ

- 1. Հ. Ագատյան .—Յեռաղաչտից դեպի սոցիալիզմ՝
կոոպերացիայի վրայով
- 2. Ա. Մուշեղյան .—Անտառը պետք է հաշվով կտրել :

ԴԻՄԵԼ՝ Յերևան, Հոդժողկոմատ՝ Հրատարակչության,
Պետհրատի կենտրոնական և գավառա-
կան գրախանութների, Գավհողբա-
ժինների :